Ebu Hanife'ye Buğzetmek İmandandır

İmam Abdullah b. Ahmed b. Hanbel Rahimehullah'ın es-Sunne Kitabından Ebu Hanife Hakkındaki Bölümün Tercümesidir

Tercüme: Ebu Muaz Seyfullah el-Çubukâbâdî

Takdim

Şüphesiz hamd yalnız Allah'adır. O'na hamd eder, O'ndan yardım ve mağfiret dileriz. Nefislerimizin şerlerinden, amellerimizin kötülüklerinden Allah'a sığınırız. Allah'ın hidayet verdiğini kimse saptıramaz. O'nun saptırdığını da kimse doğru yola iletemez. Şehadet ederim ki, Allah'tan başka ibadete layık hak ilâh yoktur. O, bir ve tektir, O'nun ortağı yoktur. Yine şehadet ederim ki, Muhammed Allah'ın kulu ve Rasûlüdür.

"**Ey iman edenler! Allah'tan nasıl korkmak gerekirse öyle korkun ve siz ancak Müslümanlar olarak ölünüz**." (Al-i İmran; 3/102)

"Ey insanlar! Sizi tek bir candan yaratan ve ondan da eşini var eden, her ikisinden birçok erkek ve kadın türeten Rabbinizden korkun. Kendisi adına birbirinizden dileklerde bulunduğunuz Allah'tan ve akrabalık bağlarını kesmekten de sakının. Şüphesiz Allah üzerinizde tam bir gözetleyicidir." (en-Nisâ; 4/1),

"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve dosdoğru söz söyleyin. O da amellerinizi lehinize olmak üzere düzeltsin, günahlarınızı da mağfiret etsin. Kim Allah'a ve Rasûlüne itaat ederse büyük bir kurtuluşla kurtulmuş olur." (el-Ahzâb; 33/70-71)

Bundan sonra, Şüphesiz sözlerin en güzeli Allah’ın Kelam’ı, yolların en hayırlısı Muhammed Sallallahu aleyhi ve sellem’in

yoludur. İşlerin en kötüsü sonradan çıkarılanlarıdır. Her sonradan çıkarılan şey bid'attir ve her bid'at sapıklıktır. Her sapıklık da ateştedir.

Ehl-i Sünnet, Ebu Hanife'nin zemmedilmesi hususunda icma etmiştir. Bu icmayı birçok âlim nakletmiştir. Bazıları şu şekildedir:

* Fesevî el-Ma'rife'de (2/794) şöyle rivayet etmiştir: Suleyman b. Harb dedi ki: "Yahya b. Eksem ile konuştum. Dedi ki: "Ben re'y ashabı değilim." Sonra Ebu Hanife'den bahsetti. Ona dedim ki: "Çekişmeyi bırak! Ebu Hanife'nin zamanında Kufe'li ve Kufe dışından imamlar vardı, bana onlardan bir tanesini haber ver ki, Ebu Hanife'nin durumunu ve re'yini övüyor olsun?" Bunun üzerine sükût etti."

* Harb el-Kirmanî rahimehullah akidesinde, kendilerine yetiştiği ilim ehlinin Ebu Hanife'yi ve re'yini eleştirme hususunda icma ettiklerini nakletmiştir.

* İbn Adiy, el-Kamil'de (7/10) şöyle demiştir: "İbn Ebi Davud es-Sicstanî rahimehullah'ı şöyle derken işittim: "Ebu Hanife'yi aşağılamak âlimlerin icmaıdır. Zira Basra'nın imamı Eyyub es-Sahtiyani onu eleştirmiştir. Kufe'nin imamı Sufyan es-Sevrî onu eleştirmiştir. Mısır'ın imamı el-Leys b. Sa'd onu eleştirmiştir. Şam'ın imamı el-Evzai onu eleştirmiştir. Horasan'ın imamı İbnu'l-Mubarek onu eleştirmiştir. Ebu Hanife'yi aşağılamak her yandaki âlimlerin icmaıdır."

* Hatib el-Bağdadi, Tarih'inde (15/527) sahih isnad ile İbn Ebi Davud rahimehullah'ın ashabına şöyle dediğini rivayet etmiştir:

“Malik ve ashabının, Şafii ve ashabının, el-Evzai ve ashabının, el-Hasen b. Salih ve ashabının, Sufyan es-Sevri ve ashabının, Ahmed b. Hanbel ve ashabının, bunların tamamının ittifak ettikleri bir mesele hakkında ne dersiniz?” dediler ki: “Ey Ebu Bekr! Bu en sahih mesele demektir.” İbn Ebi Davud dedi ki: “Onların hepsi Ebu Hanife’yi sapık görme hususunda ittifak etmişlerdir.”

* İbn Hibban, el-Mecruhin’de (3/63) şöyle demiştir: “Bütün şehirlerden Müslümanların imamları, vera ve din ehli, Ebu Hanife’yi cerh etmişler, birer birer onu karalamışlardır. Nitekim bu konudaki rivayetleri et-Tenbih Ale’t-Temvih kitabında zikrettik.”

* İbn Abdilber, el-İntika’da (s.149) dedi ki: “Hadis ehlinin çoğu Ebu Hanife’yi adil kimselerin birçok rivayetlerini reddettiği için karalamayı uygun gördüler…”

* Hatib el-Bağdadî Tarih’inde (15/504) Ebu Hanife’nin övgüsüne dair zikrettiği rivayetlerin ardından şöyle demiştir: “Hadis nakledenler katında önceki imamlardan mahfuz olan ise, Ebu Hanife hakkında zikredilen bu övgülerin tam aksinedir. Onlar Ebu Hanife hakkında ağır sözler söylemişlerdir. Bunların bazısı dinin esasları hakkındadır, bazısı fürû hakkındadır. Allah dilerse biz bunları zikredeceğiz…”

* İbnu’l-Cevzi el-Muntazam’da (3/23) şöyle demiştir: “Ebu Hanife’ye ağır eleştiri yapanlar, ona eleştiride ittifak etmişler, şu üç hususta ise ayrılmışlardır:

a- bir kısmı akide, kelam ve usul hususunda eleştirmiştir.

b- bir kısmı hadis rivayetindeki ezber ve zabt zayıflığı sebebiyle eleştirmiştir.

c- bir kısmı sahih hadislere aykırı görüşleri sebebiyle eleştirmiştir.

Sonra (8/143) Ebu Hanife'nin muhalefet ettiği hadisleri zikrettikten sonra şöyle demiştir: Bu meşhur meselelerdendir. Zayıflığından dolayı ve bu gibi sahih hadislere muhalefetinden dolayı metruk bir ravidir. Bu yüzden onun hakkında diller geniş sözler söylemiştir."

* el-Muallimî, et-Tenkil'de (1/391) şöyle demiştir: "Onun asrında Ebu Hanife aleyhinde sünnet imamlarının sözleri en hakiki bir tevatür ile sabit olmuştur."

Hatib el-Bağdadî, Ebu Hanife'nin aleyhinde konuşan imamların sayısının otuz beş olduğunu belirtmiş ve onlardan bazısını saymıştır.

Ebu Hanife'nin eleştirildiği sabit olan konular ise başlıca şu maddelerdir:

1- Kur'ân'ın mahluk olduğunu söylemesi ve bundan tevbe ettirilmesi.

2- İman konusunda Mürcie görüşünde olması ve buna davet etmesi

3- Müslümanların imamına karşı silahlı ayaklanmaya çağırması

4- Sünnetleri terk edip re'ylere (şahsi görüşlere) tabi olması

5- Fetvada hilelere tabi olması

6- Bazı sözlerinin ve verdiği fetvalardaki aykırılıkların eleştirilmesi

7- Hadiste zayıf olması ve çok hata etmesi.

Abdullah b. Ahmed rahimehullah da bu kitabında bu eleştirilerin bir kısmını rivayet etmiş, sünnete dair yazdığı bu eserde bunları zikrederek, Ebu Hanife'nin reddedilmesinin sünnet menhecinin bir gereği olduğuna işaret etmiştir. Çünkü gelecek rivayetlerde görüleceği üzere Ebu Hanife'nin ortaya koyduğu şeyler, Cehmiyye, Murcie, Hariciyye, Mu'tezile, Re'y ashabı gibi sapık fırkaların iman, tevhid ve sünnete tamamen aykırı görüşlerini içermektedir.

Bazı sapık kimseler Abdullah b. Ahmed rahimehullah'ın es-Sunne kitabını neşrederken Ebu Hanife aleyhindeki bu bölümü çıkararak basmışlar ve ilmi emanete ihanet etmişlerdir! El-Kahtani gibi diğer bir sapık ise bu kitabın neşrinde bu bölümü yayınlasa da, mukaddimesinde ve dipnotlarında birçok bâtıl ve saçma te'villerle saptırmalar yaparak Ebu Hanife'yi aklamaya çalışmıştır! Cehmiyye'nin muasır imamlarından el-Kevserî Te'nibu'l-Hatib adlı kitabında, sırf Ebu Hanife'yi aklayabilmek için, Ebu Hanife'yi eleştiren sünnet imamlarını birer birer karalamaya kalkışmıştır! El-Muallimî rahimehullah, et-Tenkil adlı eserinde (1/427) şöyle demiştir:

"el-Kevserî'nin Ebu Hanife'yi savunmak için giriştiği şey, Sufyan es-Sevrî, Ebu İshak İbrahim b. Muhammed el-Fezarî, Abdullah b. ez-Zubeyr el-Humeydî, İmam Ahmed b. Hanbel, İmam Ebu Abdillah el-Buhârî ve diğer İslam imamlarına dil uzatması, vallahi bu imamların Ebu Hanife aleyhinde söylediklerinden daha fazlasıyla Ebu Hanife'ye zarar vermektedir!..."

Daha önce Ebu Hanife Hakkında Sahih Gerçekler adıyla bir risale te'lif etmiştim. Bu kitap ise, İmam Abdullah b. Ahmed b. Hanbel rahimehullah'ın es-Sunne kitabından, Ebu Hanife hakkındaki bölümdür. Numaralar, es-Sunne kitabında yer aldığı şekilde bırakılmıştır. Yine kitabın sonun Harb el-Kirmanî rahimehullah'ın es-Sunne kitabından Ebu Hanife hakkındaki bölümü ekledim.

Ebu Muaz Seyfullah el-Çubukâbâdî

Ebu Hanife Hakkında

Babamdan ve Başka Şeyhlerden Ezberlediklerim

213- Babamı şöyle derken işittim: Abdurrahman b. Mehdî rahimehullah dedi ki: “Kişinin Ebu Hanife’nin re’yine bakmaması ilminin güzelliğindendir.”

214- Bana İshak b. Mansur el-Kevsec’den haber verildi, dedi ki: “Ahmed b. Hanbel rahimehullah’a: “Kişi Ebu Hanife ve ashabına buğzetmekten dolayı ecir kazanır mı?” dedcim. Dedi ki: “Evet vallahi.”[1]

215- Babam rahimehullah’a yeminler, talak gibi müptela olduğu dinî meseleler hakkında bir şey sormak isteyen, yaşadığı şehirde re’y ashabından bir topluluk ile hadisi iyi ezberleyemeyen ve hadisin zayıfıyla kuvvetlisini isnadından bilemeyen hadis ashabı varsa hangisine sormalıdır? Re’y ashabına mı yoksa bilgilerinin azlığına rağmen hadis ashabına mı?” Dedi ki:

“Hadis ashabına sormalıdır. Re’y ashabına sormasın. Hadisin zayıfı, Ebu Hanife’nin re’yinden daha üstündür.”[2]

216- Bana Muhenna b. Yahya eş-Şamî tahdis etti, dedi ki: “Ahmed b. Hanbel rahimehullah’ı şöyle derken işittim:

“Bana göre Ebu Hanife’nin görüşü ve hayvan gübresi

---

[1] Kevsec Mesail (3441) Tabakatu’l-Hanabile (2/226)

[2] Abdullah b. Ahmed Mesail (1585) Hatib Tarih (15/579) Zemmu’l-Kelam (333)

birdir.”[3]

217- Bana Mahmud b. Gaylan tahdis etti, dedi ki: bize Muhammed b. Said b. Selm tahdis etti, o babasından şöyle dediğini rivayet etti:

“Curcan’da iken Ebu Yusuf’a Ebu Hanife hakkında sordum. Dedi ki:

“Onu ne yapacaksın? O bir Cehmî olarak öldü.”[4]

218- Bana Kadı İsmail b. İshak el-Ezdî tahdis etti, dedi ki: bana Nasr b. Ali tahdis etti, dedi ki: bize el-Asmaî tahdis etti, o Said b. Selm’den şöyle dediğini rivayet etti:

“Ebu Yusuf’a: “Ebu Hanife, Cehm’in sözlerini benimser miydi?” dedim. “Evet” dedi.”[5]

219- Bana Ebu’l-Fadl el-Horasanî tahdis etti, dedi ki: bana İbrahim b. Şemmas es-Semerkandî tahdis etti, dedi ki: “Biz onun yanındayken bir adam İbnu’l-Mubarek rahimehullah’a şöyle sordu:

“Ebu Hanife Mürcie idi, kılıçla ayaklanmayı uygun

---

[3] Hatib Tarih (15/569)

[4] İbn Hibbân es-Sikat (7/646) İbn Şahin Şerhu Mezahibi Ehli’s-Sunne (31) Sehmî Tarihu Curcan (341) Hatib Tarih (15/513) isnadı hasendir.

[5] Fesevî el-Ma’rife (2/782) İbn Şahin es-Sunne (32) Hatib Tarih (15/512) isnadı sahihtir.

görürdü.” İbnu’l-Mubarek rahimehullah bu söze karşı çıkmadı.”[6]

220- Bana Ebu’l-Fadl el-Horasanî tahdis etti, dedi ki: bize el-Hasen b. Musa el-Uşeyb tahdis etti, dedi ki: “Ebu Yusuf’u şöyle derken işittim:

“Ebu Hanife kılıçla ayaklanmayı uygun görürdü.” Ben: “Peki ya sen?” dedim. Ebu Yusuf: “Bundan Allah’a sığınırım” dedi.”[7]

221- Bana Ebu Musa el-Ensarî tahdis etti, dedi ki: İsmail b. Hammad b. Ebi Hanife’yi şöyle derken işittim: “Kur’ân’ın mahlûk olduğunu söylemek kendisinin ve babalarının dini idi.”[8]

222- Bana İshak b. Abdirrahman tahdis etti, o Hasen b. Ebi Malik’ten, o Ebu Yusuf’tan şöyle dediğini rivayet etti:

“Kur’ân’ın mahlûk olduğunu (Kûfe’de) ilk söyleyen Ebu Hanife’dir.”[9]

223- Bana Ahmed b. İbrahim tahdis etti, dedi ki: bize Halid b. Hadaş tahdis etti, o Abdulmelik b. Kurayb el-Asmaî’den, o Hazim et-Tafavî’den – o hadis ashabından idi - şöyle dediğini rivayet etti:

“Ebu Hanife ancak Cehm’in kitaplarıyla amel ederdi, bu

---

[6] Sahihtir.
[7] Hatib Tarih (13/399) isnadı sahihtir.
[8] İbn Adiy el-Kâmil (1/313) isnadı sahihtir.
[9] Ahbaru Kudat (2/257) İbn Hibbân el-Mecruhin (3/64) Hatib Tarih (15/518) isnadı hasendir.

kitaplar ona Horasan'dan gelmişti."

224- Bana Sufyan b. Vekî tahdis etti, dedi ki: Amr b. Hammad b. Ebi Hanife'nin şöyle dediğini işittim: bana babam Hammad b. Ebi Hanife haber verdi, dedi ki:

"İbn Ebi Leylâ babama haber gönderip şöyle dedi: "Kur'ân hakkında söylediğin "Mahlûktur" sözünden tevbe et, aksi halde sana hoşuna gitmeyecek şeyler yaparım." Bunun üzerine bunu kabul etti. Dedim ki:

"Ey babacığım! Bunu nasıl yaparsın?" Dedi ki:

"Ey oğlum! Üzerime gelmesinden korktum ve takiyye yaptım."[10]

---

[10] Harb el-Kirmani es-Sunne (424) Hatib Tarih (15/520) İbn Hibbân el-Mecruhîn (3/65)

Hammad b. Ebi Suleyman'ın Ebu Hanife Hakkında Söyledikleri

225- Bana Abdullah b. Avn b. el-Harraz Ebu Muhammed – sika idi –tahdis etti, dedi ki: bize Kufe halkından bir şeyh tahdis etti, - Abdullah b. Avn'a: "O kişi Ebu'l-Cehm miydi?" denilince bunu onayladı – dedi ki: "Sufyan es-Sevrî rahimehullah'ı şöyle derken işittim:

"Hammad b. Ebi Suleyman bana dedi ki: "Şu kâfir Ebu Hanife'ye git ve ona de ki: "Eğer sen Kur'ân'ın mahlûk olduğunu söylüyorsan bize yaklaşma."[11]

226- Bana Ebu'l-Fadl el-Horasanî tahdis etti, dedi ki: bize Ali b. Mihran er-Razi tahdis etti, dedi ki: bize Cerir tahdis etti, o Muhammed b. Cabir'den şöyle dediğini rivayet etti:

"Hammad b. Ebi Suleyman rahimehullah'ı Ebu Hanife'ye söverken işittim."

227- Bana İshak b. Ebi Yakub et-Tûsî tahdis etti, dedi ki: bize Ahmed b. Abdillah İbn Yunus tahdis etti, o Suleym el-Mukrî'den, o Sufyan es-Sevrî rahimehullah'tan şöyle dediğini rivayet etti:

"Hammad rahimehullah'ı şöyle derken işittim: "Ebu Hanife'ye hayret etmiyor musunuz? "Kur'ân mahlûktur" diyor! Ona: "Ey kâfir, ey zındık!" de."

---

[11] Hatib, Muvaddahu Evham (2/205) İbnu'l-Ca'd Musned (362) İbn Batta el-İbane (2414) Hatib Tarih (15/522)

Ebu Amr el-Evzâî Rahimehullah'ın Söyledikleri

228- Bana Merv halkından Abde b. Abdirrahim tahdis etti, dedi ki: "Ben, Ahmed b. Şebbuye ve Ali b. Yunus, hasta ziyareti için Abdulaziz b. Ebi Rizme'nin yanına girdik. Abdulaziz bana dedi ki:

"Ey Ebu Said! Sizden sakladığım bir sırrım var, onu size haber vereceğim." Elini yatağından çıkardı ve şöyle dedi: "İbnu'l-Mubarek rahimehullah'ı şöyle derken işittim: el-Evzâî rahimehullah'ı şöyle derken işittim:

"Ebu Hanife'ye şundan dolayı tahammül ettik" bu sırada bir parmağını işaret etti. "Onu şundan dolayı da tahammül ettik" dedi, ikinci parmağını işaret etti. "Onu şundan dolayı da tahammül ettik" dedi, üçüncü parmağını işaret etti, kusurlarını saydı. Ta ki Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in ümmetine karşı kılıç çekme meselesine geldi. Dedi ki: "Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in ümmetine kılıç çekme görüşüne gelince, buna tahammül edemeyiz."

229- Bana Mansur b. Ebi Muzahim tahdis etti, dedi ki: Yezid b. Yusuf el-Himyerî'den işittim dedi ki:

"el-Evzaî rahimehullah Ebu Hanife'yi şiddetli bir şekilde ayıplardı."

230- Babam rahimehullah'ı şöyle derken işittim: "Yezid b. Yusuf rahimehullah'ı ihtiyar bir şeyh olarak gördüm. Onun Hassan b. Atiyye'den işittiği söyleniyordu. Onun üzerinde sarı bir izar gördüm."

231- Bana Ahmed b. İbrahim ed-Devrakî tahdis etti, dedi

ki: bana Muhammed b. Kesir es-San'ânî tahdis etti, o el-Evzâî rahimehullah'ın Ebu Hanife hakkında şöyle dediğini rivayet etti:

"Ben onun ancak İslam'ın kulplarını eksilttiğini bilirim."[12]

232- Bana Ebu'l-Fadl el-Horasanî tahdis etti, dedi ki: bize Suneyd b. Davud tahdis etti, o Muhammed b. Kesir el-Mıssîsî'den rivayet etti, dedi ki:

"El-Evzâî rahimehullah Ebu Hanife'den şöyle bahsetti: "O İslam'ın kulplarını birer birer eksiltiyordu."

233- Bana Ebu'l-Fadl el-Horasanî tahdis etti, dedi ki: bize Sureyc b. en-Nu'mân tahdis etti, o Haccac b. Muhammed rahimehullah'ın şöyle dediğini rivayet etti: bana ulaştığına göre el-Evzâî rahimehullah şöyle dedi:

"Ebu Hanife asılları zayi etti ve kıyasa yöneldi."

234- Bana el-Hasen b. Abdilaziz el-Ceravî tahdis etti, dedi ki: bize Ebu Hafs et-Tinnisî tahdis etti, o el-Evzâî rahimehullah'ın şöyle dediğini rivayet etti:

"İslam'da Ebu Hanife ve Ebu Muslim'den daha şerli bir çocuk doğmamıştır. Dünya ve içindekiler benim olacak olsa da, bu ikisinden birinden daha hayırlı olduğum düşüncesini içimden geçirmeyi (onlara hayır nispet etmeyi) bile istemem."[13]

235- Bana Ebu Bekr b. Zencuye tahdis etti, dedi ki: bize

---

[12] Hatib, Tarih (15/547) isnadı sahihtir.
[13] El-İlel ve Marifetu'r-Rical (3589) Hatib Tarih (15/549) sahihtir.

Ebu Cafer el-Harranî tahdis etti, dedi ki. İsa b. Yunus'u şöyle derken işittim:

"Biz Beyrut'ta el-Evzaî rahimehullah'ın yanında iken el-Evzaî rahimehullah bana, el-Muafa b. İmran'a ve Musa b. A'yun'e Kitabu's-Siyer'i ve Ebu Hanife'ye reddiyesini çıkardı. Dedi ki:

"Şayet bu Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in ümmetine karşı bir hata ise, onları kuşatacak bir hatadır." Sonra dedi ki:

"İslam'da Ebu Hanife'den daha uğursuz bir kimse doğmamıştır."

236- Bana Abdullah b. Ahmed b. Şebbuye tahdis etti, dedi ki: babam şöyle dedi: Abdulaziz b. Ebi Rizme'yi şöyle derken işittim: Abdullah b. el-Mubarek rahimehullah'ı şöyle derken işittim:

"Veda ederken el-Evzaî rahimehullah'a: "Bana vasiyet et" dedim. Dedi ki:

"Sen demesen de bunu yapmayı düşünüyordum. Sen benim yanımda ümmete kılıç çekme görüşünde olan bir adamla beraberdin." Ben: "Bana nasihat etmeyecek misin?" dedim. Dedi ki:

"Bunu yapmayı düşünüyordum."[14]

237- Bana Muhammed b. Harun Ebu Neşit tahdis etti,

---

[14] Ebu Zur'a Tarih (1331) Hatib Tarih (15/528, 529) isnadı sahihtir.

dedi ki: bize Ebu Salih el-Ferrâ tahdis etti, dedi ki: Ebu İshak el-Fezarî rahimehullah'ı şöyle derken işittim:

"el-Evzaî rahimehullah bana dedi ki: "Biz Ebu Hanife'ye re'yde bulunduğu için kızmıyoruz, hepimiz re'y yapıyoruz. Lakin bize ona kendisine Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'den hadis gelmesine rağmen muhalefet ettiği için kızıyoruz."[15]

238- Bana Muhammed b. Harun tahdis etti, dedi ki: bize Ebu Salih tahdis etti, dedi ki: el-Fezarî rahimehullah'ı şöyle derken işittim:

"el-Evzâî ve Sufyan rahimehumallah şöyle diyorlardı: "İslam'da bu ümmete karşı Ebu Hanife'den daha uğursuz bir kimse doğmamıştır."[16]

---

[15] Herevi Zemmu'l-Kelam (379) isnadı sahihtir.
[16] Hatib Tarih (15/548)

Eyyub es-Sahtiyânî ve İbn Avn Rahimehumallah'ın Söyledikleri

239- Bana Muhammed b. Abdillah el-Muharramî tahdis etti, dedi ki: bize Said b. Âmir tahdis etti, dedi ki: Sellam b. Ebi Mutî rahimehullah'ı şöyle derken işittim:

"Ben Mescidu'l-Haram'da Eyyub es-Sahtiyanî rahimehullah ile beraberdim. Ebu Hanife'yi gördü. Ebu Hanife'nin kendisine doğru yöneldiğini görünce Eyyub rahimehullah arkadaşlarına dedi ki:

"Kalkın, bize uyuzunu bulaştırmasın, kalkın, bize uyuzunu bulaştırmasın."[17]

240- Bana Ebu Ma'mer el-Huzelî tahdis etti, dedi ki: bana Hammad b. Zeyd rahimehullah'tan şöyle dediği tahdis edildi: Eyyub rahimehullah'ı şöyle derken işittim:

"Ebu Hanife bu dini sabirî kumaşından daha ince hale getirmiştir."[18]

241- Bana Mahmud b. Gaylan tahdis etti, dedi ki: bize Muemmel tahdis etti, dedi ki: bize Amr b. Kays – Rebî b. Subayh'ın ortağı – tahdis etti, dedi ki: İbn Avn rahimehullah'ı şöyle derken işittim:

"İslam'da İslam ehline karşı Ebu Hanife'den daha uğursuz

---

[17] Fesevi el-Ma'rife (2/791) İbn Batta el-İbane (404) Hatib Tarih (15/547) isnadı sahihtir.

[18] El-Hallal es-Sunne (1361)

bir kimse doğmamıştır.”[19]

242- Bana Abdullah b. b. Ahmed b. Abdillah b. Şebbuye tahdis etti, dedi ki: babamı şöyle derken işittim: “en-Nadr b. Şumeyl rahimehullah’ı şöyle derken işittim: İbn Avn rahimehullah’ı şöyle derken işittim:

“Bana ulaştığına göre Kufe’de problemli konularda cevap veren biri – yani Ebu Hanife – varmış!”[20]

---

[19] Ukayli ed-Duafa (4/280) Hatib Tarih (15/549) isnadı sahihtir.
[20] Ebu Zur’a Tarih (1325) isnadı sahihtir.

Suleyman el-A'meş, Mugira ed-Dabbî ve Başkalarının Söyledikleri

243- Bana Abde b. Abdirrahim tahdis etti, dedi ki: Ma'rûf'u şöyle derken işittim:

"Ebu Hanife, el-A'meş rahimehullah'ın yanına hasta ziyareti için girdi ve dedi ki:

"Ey Ebu Muhammed! Sana ağırlık vermeyecek olsam her gün seni ziyarete gelirdim." El-A'meş rahimehullah:

"Bu kim?" dedi. "Ebu Hanife" dediler. Dedi ki:

"Ey Nu'man! Vallahi sen kendi evinde iken bile bana ağırlık veriyorsun, bana geldiğinde nasıl olur?!"[21]

244- Bana babam tahdis etti, dedi ki: bize Esved b. Âmir tahdis etti, dedi ki: Ebu Bekr İbn Ayyaş rahimehullah'ı Ebu Hanife ve tartışan ashabı hakkında şöyle derken işittim:

"Mugira rahimehullah şöyle derdi: "Kendisinden başka ibadete layık hak ilah olmayan Allah'a yemin ederim, din için fasıklardan daha çok bunlardan korkuyorum." El-A'meş rahimehullah da şöyle yemin etti:

"Kendisinden başka ibadete layık hak ilah olmayan Allah'a yemin ederim ki onlardan daha şerlisini bilmiyorum." Ebu Bekr'e: "Mürcie'yi mi kastediyor?" denildi. O da: "Mürcie ve

---

[21] Harb el-Kirmani es-Sunne (531) İbn Adiy el-Kâmil (6/325) isnadı sahihtir.

Mürcie dışındakiler” dedi.”

245- Bana İshak b. Mansur el-Kevsec tahdis etti, dedi ki: bize Muhammed b. Yusuf el-Firyabî tahdis etti, dedi ki: “Sufyan es-Sevrî rahimehullah’ı Sevvar (b. Abdillah b. Sevvar) rahimehullah’a şöyle derken işittim:

“Ebu Hanife’nin sözlerine ve fetvalarına bir baksaydın” O da dedi ki:

“Dininde rıfktan nasibi olmayan bir adama nasıl yönelip bakayım.”[22]

246- Bana Ahmed b. İbrahim tahdis etti, dedi ki: bize Muaz b. Muaz tahdis etti, dedi ki: Osman el-Bettî’yi bir gün şöyle derken işittim:

“Şu Ebu Hanife’ye veyl olsun! Bir kere olsun isabet etmiyor.”[23]

---

[22] Hatib Tarih (15/550) isnadı sahihtir.
[23] İsnadı sahihtir.

Rakabe b. Maskala Rahimehullah'ın Söyledikleri

247- Babam'ı şöyle derken işittim: "Bir adam Rakabe rahimehullah'a uğradı. Rakabe rahimehullah ona: "Nereden geliyorsun?" dedi. O da: "Ebu Hanife'nin yanından" dedi. Rakabe rahimehullah dedi ki:

"Çiğneyemediğin lokma gibi bir söz! Ailene güvenilir biri olmadığın halde dönüyorsun!"[24]

248- Bana Abdurrahman b. Salih el-Ezdî tahdis etti, dedi ki: bize Ebu Bekr b. Ayyaş tahdis etti, o Rakabe rahimehullah'ın bir adama şöyle dediğini rivayet etti: "Nereden geliyorsun?" Adam: "Ebu Hanife'nin yanından" dedi. Rakabe rahimehullah dedi ki:

"Seni çiğneyemediğin lokma gibi re'ylerle dolduran bir adamın yanından geliyorsun. Güvenilir olmayan biri olarak kalkıyorsun."

249- Bana Ebu Ma'mer tahdis etti, dedi ki: bize İbn Uyeyne tahdis etti, dedi ki: "Biz Rakabe rahimehullah'ın yanındaydık. Oğlu geldi. Ona: "Nereden geliyorsun?" dedi. O da: "Ebu Hanife'nin yanından" dedi. Rakabe rahimehullah dedi ki:

"Öyleyse sana çiğneyemeyeceğin lokma gibi bir re'y verdi ve güvenilir olmayan biri olarak döndün."[25]

---

[24] Ahmed b. Hanbel el-İlel ve Marifetu'r-Rical (760) Hatib Tarih (15/576) Ebû Dâvûd Mesail (1791) isnadı sahihtir.

[25] Fesevi el-Ma'rife (2/779) Ebu Zur'a Tarih (1332)

Sufyan b. Said es-Sevrî Rahimehullah'ın Söyledikleri

250- Bana babam tahdis etti, dedi ki: bize Şuayb b. Harb tahdis etti, dedi ki: "Sufyan es-Sevrî rahimehullah'ı şöyle derken işittim:

"Hak üzerinde dahi onlarla uygun düşmek istemem." Babama: "Ebu Hanife'yi mi kastediyor?" dedim. Dedi ki:

"Evet. Ebu Hanife İslam'da iki defa tevbe ettirilmiş bir adamdır." Babama: "Ebu Hanife'ye tevbe mi ettirildi?" dedim. "Evet" dedi."[26]

251- Babam rahimehullah'ı şöyle derken işittim: "Zannediyorum ki o şu ayetten dolayı tevbe ettirildi: "**Senin izzet sahibi rabbin, onların isnat etmekte oldukları vasıflardan yücedir, münezzehtir**." (Saffat 180) Ebu Hanife bu ayetin mahlûk olduğunu söyledi. Ona: "Bu küfürdür" dediler ve tevbe ettirdiler."

252- Bana babam rahimehullah tahdis etti, dedi ki: bize Muemmel b. İsmail tahdis etti, dedi ki: "Sufyan es-Sevrî

---

[26] Hatib Tarih (527) isnadı sahihtir.

* Ebu Hanife Kur'ân'ın mahlûk olduğunu söylemesinden dolayı tevbe ettirilmiştir. Bunu seleften birçok kimse söylemiştir. El-Muallimî rahimehullah et-Tenkil'de (1/453) şöyle demiştir: "Ebu Hanife'nin tevbe ettirildiğine dair rivayetler mütevatirdir." İmam Ahmed rahimehullah'tan: "Ebu Hanife'nin Kur'ân mahlûktur dediğine dair katımızda sahih bir bilgi yok" dediğini Hatib Tarih'inde (15/517) rivayet etmiştir. Bu, yukarıda geçen rivayete aykırıdır. Eğer Hatib'in bu rivayeti sahih ise, işin başında Ahmed rahimehullah'a mesele sabit değilken, sonradan sahih rivayetler kendisine ulaşmıştır.

rahimehullah'ın şöyle dediğini işittim:

"Ebu Hanife iki defa tevbe ettirildi."[27]

253- Bana Ebu Bekr b. Hallad el-Bahilî tahdis etti, dedi ki: Yahya b. Said rahimehullah'ı şöyle derken işittim: "Sufyan rahimehullah bize tahdis edip dedi ki:

"Ebu Hanife'nin ashabı Ebu Hanife'yi iki defa tevbe ettirdiler."

254- Bana Ubeydullah b. Muaz el-Anberî tahdis etti, dedi ki: babamı şöyle derken işittim: "Sufyan es-Sevrî rahimehullah'ı şöyle derken işittim:

"Ebu Hanife iki defa küfürden tevbe ettirildi."

255- Bana Ebu'l-Fadl el-Horasanî tahdis etti, dedi ki: bize Seleme b. Şebib tahdis etti, dedi ki: bize el-Firyabî tahdis etti, dedi ki: Sufyan es-Sevrî rahimehullah'ı şöyle derken işittim:

"Ebu Hanife zındıkların sözlerinden dolayı defalarca tevbe ettirildi."

256- Bana Harun b. Sufyan rahimehullah tahdis etti, dedi ki: bana Esved b. Amir tahdis etti, dedi ki: bize Cafer b. Ziyad el-Ahmer tahdis etti, o Sufyan rahimehullah'ın şöyle dediğini rivayet etti:

---

[27] Ahmed b. Hanbel, el-İlel ve Marifetu'r-Rical (3587, 5225)

“Ebu Hanife iki defa tevbe ettirildi.”

257- Bana Ahmed b. İbrahim tahdis etti, dedi ki: bize Heysem b. Cemil tahdis etti, dedi ki: bana İbn Sumey’ el-Eşcaî tahdis etti, o Sufyan es-Sevrî rahimehullah’ın şöyle dediğini tahdis etti:

“Ebu Hanife küfürden dolayı iki defa tevbe ettirildi.”

258- Bana Ebu Bekr b. Ebi Avn tahdis etti, dedi ki: bize Muaz tahdis etti, dedi ki: bize Sufyan tahdis etti, Ebu Hanife’den bahsederek şöyle dedi:

“Ashabı onu küfürden dolayı birden fazla defa tevbe ettirdi.”

259- Bana Ahmed b. İbrahim ed-Devrakî tahdis etti, dedi ki: bize el-Hasen b. Musa en-Nesâî tahdis etti. (Abdullah b. Ahmed dedi ki) Abde b. Abdillah’ı Şuayb b. Harb’dan şöyle tahdis ederken işittim: “Sufyan es-Sevrî rahimehullah bana dedi ki:

“Ebu Hanife’ye git ve ona ummu’l-veled cariyenin efendisi öldüğü zaman ne kadar iddet bekleyeceğini sor.” Bunun üzerine ona gittim ve sordum. Dedi ki: “Ona iddet gerekmez.” Sufyan rahimehullah’a dönüp bunu haber verdim. Sufyan rahimehullah dedi ki:

“Bu bir Yahudî fetvasıdır!”[28]

---

[28] Belazurî Ensabu’l-Eşraf (11/316)

* el-Hallal es-Sunne’de (791) eş-Şa’bî rahimehullah’tan şöyle

260- Bana babam tahdis etti, dedi ki: bize Muemmel b. İsmail tahdis etti, dedi ki: bize Sufyan tahdis etti, dedi ki: bana Abbad b. Kesir tahdis etti, dedi ki: “Amr b. Ubeyd bana dedi ki:

“Ebu Hanife’ye “Ben Kâbe’nin hak olduğunu biliyorum, o Allah Azze ve Celle’nin evidir, lakin o Mekke’de mi, Horasan’da mı nerededir bilmiyorum” diyen kimse mü’min midir?” diye sor.” Ebu Hanife: “Mü’mindir” dedi. Amr bana dedi ki:

“Ebu Hanife’ye: “Ben Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’in hak olduğunu biliyorum, o rasuldür, lakin o Medine’de bulunan Muhammed mi, yoksa başka bir Muhammed mi bilmiyorum” diyen adam mü’min midir?” diye sor” Ebu Hanife: “Mü’mindir” dedi.”[29]

261- Bana Harun b. Abdillah tahdis etti, dedi ki: bize Abdullah b. ez-Zubeyr el-Humeydî tahdis etti, dedi ki: bize Ömer b. el-Hattab radiyallahu anh’ın ailesinden Hamze b. el-Haris b. Umeyr tahdis etti, o babasından şöyle dediğini rivayet etti:

“Mescidu’l-Haram’da bir adamın Ebu Hanife’ye şöyle dediğini işittim: “Bir adam: “Şehadet ederim ki Kâbe haktır, lakin o şu Kabe midir, değil midir bilmiyorum” diyor” Ebu Hanife dedi ki:

“O gerçek bir mü’mindir.” Adam:

---

dediğini rivayet etti: “Yahudiler kadınların iddet beklemesini gerekli görmezler.”

[29] Ahmed, el-İlel ve Marifetu’r-Rical (3590, 5230) el-Hallal es-Sunne (1104)

“Şehadet ederim ki Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) Allah’ın kuludur ve bir nebîdir, lakin o, Medine’de kabri olan mı, başkası mıdır bilmiyorum” diyen kimseyi sordu. Ebu Hanife:

“O gerçek bir mü’mindir” dedi.” El-Humeydî rahimehullah dedi ki:

“Kim böyle söylerse kâfir olmuştur.”[30]

El-Humeydî rahimehullah dedi ki: “Sufyan b. Uyeyne rahimehullah da bunu Hamze b. el-Haris’ten rivayet ederdi.”[31]

262- Bana Harun tahdis etti, dedi ki: bize el-Humeydî tahdis etti, dedi ki: bize Muemmel b. İsmail tahdis etti, o es-Sevrî rahimehullah’tan, Hamze’nin rivayetinin benzerini rivayet etti.[32]

263- Bana Mahmud b. Gaylan tahdis etti, dedi ki: bize Muemmel b. İsmail tahdis etti, o es-Sevrî rahimehullah’tan rivayet etti: “Sufyan es-Sevrî rahimehullah el-Hicr’de iken onun yanında Ebu Hanife’den bahsedildi. Sufyan rahimehullah tavafı bitirinceye kadar:

“O güvenilir biri değildir, sağlam biri değildir” dedi.”

264- Bana Muhammed b. Amr b. Abbas el-Bâhilî tahdis

---

[30] El-Lâlekâî (1831) bunu rivayet etmiş, ardından şöyle nakletmiştir: Hanbel b. İshak dedi ki: “Ahmed b. Hanbel rahimehullah’ı şöyle derken işittim: “Kim böyle söylerse o kâfir olmuştur.”

[31] Fesevi Marife (2/787) Hatib Tarih (15/507)

[32] Hatib Tarih (15/508) el-Lalekâî (1831) sahihtir.

etti, dedi ki: bize el-Asmaî tahdis etti, dedi ki: Sufyan es-Sevrî rahimehullah şöyle dedi:

“Kufe’de – veya bu ümmette dedi – onlara Ebu Hanife’den daha zararlı biri doğmamıştır.”[33]

Sufyan es-Sevrî rahimehullah, Ebu Hanife’nin iki defa tevbe ettirildiğini söylüyordu.

265- Bana Seleme b. Şebib tahdis etti, dedi ki: bize Abdulhamid el-Himmanî tahdis etti, dedi ki:

“Sufyan es-Sevrî rahimehullah’ı bazen başı örtülü olarak Ebu Hanife’nin meclisine gelip otururken görürdüm.” Seleme dedi ki: “Bunu el-Firyabî rahimehullah’a söyledim. Dedi ki: Sufyan rahimehullah’ı şöyle derken işittim:

“Ebu Hanife’ye hiçbir şey sormadım. O benimle karşılaştığında bana sorardı.” Ebu Abdirrahman (Abdullah b. Ahmed) dedi ki: “Abdulhamid el-Himmanî Ebu Yahya şiddetli bir mürcie idi ve buna davet ederdi. Şeyh (İmam Ahmed rahimehullah) onu kötülerdi.”

266- Bana Ebu’l-Fadl el-Horasanî tahdis etti, dedi ki: bana Esved b. Salim tahdis etti, o bir adamdan şöyle dediğini rivayet etti: “Sufyan es-Sevrî rahimehullah’a Ebu Hanife’den bir hadis zikredilince şöyle derken işittim:

“O sika da değildir, me’mun da değildir (güvenilir değildir),

---

[33] Ukayli ed-Duafa (4/281) İbn Hibbân el-Mecruhîn (3/66) Hatib Tarih (15/549) sahihtir.

iki defa tevbe ettirilmiştir.”

267- Bana Ebu’l-Fadl tahdis etti, dedi ki: bize Ahmed b. Abdillah b. Yunus tahdis etti, dedi ki: bize Nuaym b. Yahya es-Sa’dî tahdis etti, dedi ki: “Sufyan es-Sevrî rahimehullah’ı şöyle derken işittim:

“İslam’da Ebu’l-Hataya dışında, Ebu Hanife’nin uydurduğu kadar hiç kimse uydurmamıştır.”[34]

268- Bana Harun b. Sufyan tahdis etti, dedi ki: bana Uzre el-Horasanî tahdis etti, dedi ki: bize el-Fadl b. Musa es-Seynanî tahdis etti, dedi ki: Sufyan es-Sevrî rahimehullah’ın şöyle dediğini işittim:

“Allah Azze ve Celle Ebu Hanife’nin kabri üzerine ateşten bir kemer vursun.”

269- Bana Ebu Bekr b. Zencuye tahdis etti, dedi ki: bize Ebu Cafer el-Harranî tahdis etti, dedi ki: İsa b. Yunus rahimehullah’ı şöyle derken işittim:

“Ben Kufe mescidinde iken Ebu Hanife benim elimi tuttu, iyilik etti ve iltifat etti, sonra oturttu. Meclisine küçük taş atıldı ve görmezden geldi. Sufyan rahimehullah girdi ve şöyle dedi:

“Ey Ebu Amr! Bize şu çocuğun babası tahdis etti.” Bunun üzerine oradan ayrıldık. Sufyan rahimehullah beni karşıladı ve

---

[34] Fesevi Marife (2/783) Hatib Tarih (15/546) sahihtir.
* Ebu’l-Hataya; zındıklığından dolayı asılan bir adamdır.

dedi ki:

“Onun meclisinde mi oturuyorsun?!” Ben de ona: “Elimden tutup meclisine oturttu, bana iyilik etti. Ona ne yapsaydım?” Bunun üzerine sükût etti.”

270- Bana Muhammed b. Ebi Attab el-A’yun tahdis etti, dedi ki: bize Muhammed b. Ubeyd et-Tanafisî tahdis etti, o Sufyan es-Sevrî rahimehullah’ın şöyle dediğini rivayet etti:

“Ebu Hanife Nabatî idi. Meselelerde kendi görüşüyle çıkarımda bulunurdu.”[35]

271- Bana Muhammed b. Ebi Attab el-A’yun tahdis etti, dedi ki: bana el-Firyabî tahdis etti, dedi ki: Sufyan es-Sevrî rahimehullah’ı şöyle derken işittim:

“Ebu Hanife’ye asla bir şey sormadım. O bana soracağını sorardı.”[36]

272- Bana Hasen b. es-Sabbah el-Bezzar tahdis etti, dedi ki: bize Muemmel tahdis etti, dedi ki: “Sufyan es-Sevrî rahimehullah’ı şöyle derken işittim:

“Ebu Hanife sika değildi, güvenilir değildi, iki sefer tevbe ettirildi.”

273- Bana Muhammed b. Halef el-Kerhî tahdis etti, dedi ki: bize Muhammed b. Humeyd tahdis etti, o Cerir’den, o

---

[35] Hatib Tarih (15/447) isnadı sahihtir.
[36] İbn Ebî Hâtim el-Cerh ve’t-Ta’dil (1/3) Hatib Tarih (15/558)

Sa'lebe'den, o Sufyan rahimehullah'tan şöyle dediğini rivayet etti:

"İslam'da Ebu Hanife'den daha uğursuz biri doğmamıştır."

274- Bana Sufyan b. Vekî tahdis etti, dedi ki: babamı şöyle derken işittim: "Sufyan rahimehullah'ın meclisinde Ebu Hanife'den bahsedilince şöyle derdi:

"Araplaşan Nabatî'nin şerrinden Allah'a sığınırız."[37]

275- Bana Harun b. Sufyan tahdis etti, dedi ki: Ebu Asım rahimehullah'ı şöyle derken işittim: "Sufyan rahimehullah'a Ebu Hanife'yi anlattım. Şundan fazla bir şey söylemedi:

"Beni, onun insanlardan birçok kimseyi müptela ettiği şeylerden afiyette kılan Allah'a hamd olsun." Bundan dolayı şaşırdım."[38]

276- Bana Muhammed b. Abdillah el-Muharramî tahdis etti, dedi ki: bana Mazinder'in kardeşi Nusayr Ebu Haşim tahdis etti, dedi ki: el-Mubarek b. Said'den işittim, dedi ki: "Kardeşim Sufyan b. Said rahimehullah'ı şöyle derken işittim:

"İbn Kahtabe kılıcıyla, Ebu Hanife'nin re'yiyle İslam'ın halkalarını koparmasından daha fazlasını yapmamıştır![39]

277- Bana Ahmed b. Muhammed b. Yahya b. Said el-

---

[37] Hatib Tarih (15/558)
[38] Hatib Tarih (15/585) Fesevi Marife (2/785)
[39] İbn Hibbân el-Mecruhîn (3/65)

Kattân tahdis etti, dedi ki: bize Ebu Nuaym tahdis etti, dedi ki: “Biz Mescidu’l-Haram’da Sufyan rahimehullah ile beraber oturuyorduk. Ebu Hanife ona doğru gelmeye başladı. Sufyan rahimehullah onu görünce dedi ki:

“Kalkın, şu bize uyuzunu bulaştırmasın.” Bunun üzerine kalktık, Sufyan rahimehullah da kalktı. Başka bir seferinde Mescidu’l-Haram’da Sufyan rahimehullah ile beraber otururken Ebu Hanife geldi ve oturdu. Onu fark etmemiştik. Sufyan rahimehullah onu görünce ona sırtını döndü.”[40]

[40] Ebu Zur’a Tarih (1334) İbn Batta el-İbane (409) isnadı sahihtir.

Malik b. Enes Rahimehullah'ın Söyledikleri

278- Bana Mansur b. Ebi Muzahim tahdis etti, dedi ki: Malik b. Enes rahimehullah'ı Ebu Hanife hakkında kötü sözler söylerken ve şöyle derken işittim:

"Dine tuzak kuruyordu. Dine tuzak kuran dinden değildir."[41]

279- Bana başka bir seferinde Mansur şöyle tahdis etti: Malik rahimehullah'ın, Ebu Hanife'yi dinden çıkaran bir sözle zikrettiğini ve şöyle dediğini işittim:

"Ebu Hanife ancak dine tuzak kurmuştur."

280- Bana Ebu Ma'mer tahdis etti, o el-Velid b. Muslim'den şöyle dediğini rivayet etti: "Malik b. Enes rahimehullah dedi ki:

"Beldeniz Ebu Hanife'den bahsediliyor mu?" Ben: "Evet" dedim. Dedi ki:

"Sizin beldenizde kalmak uygun olmaz."[42]

281- Bana Ebu'l-Fadl el-Horasanî tahdis etti, dedi ki: bize İsmail b. Ebi Uveys tahdis etti, dedi ki: dayım Malik b. Enes

---

[41] Ahmed b. Hanbel el-İlel (3594, 4733) Ebû Nuaym Hilyetu'l-Evliyâ (6/325) Hatib Tarih (15/552) isnadı sahihtir.

[42] Ukaylî ed-Duafa (4/281) İbn Adiy el-Kâmil (7/6) Hatib Tarih (15/551) isnadı sahihtir.

rahimehullah bana dedi ki:

“Ebu Hanife şifa bulmaz bir hastalıktır.” Yine Malik rahimehullah dedi ki:

“Ebu Hanife sünnetleri geçersiz kılıyordu.”[43]

282- Bana el-Hasen b. es-Sabbah el-Bezzar tahdis etti, dedi ki: bana el-Huneynî tahdis etti, o Malik b. Enes rahimehullah’tan şöyle dediğini rivayet etti:

“İslam’da müslümanlara karşı Ebu Hanife’den daha zararlı bir kimse doğmamıştır.” Malik rahimehullah re’yi (şahsi görüşlerle hükmetmeyi) ayıplardı.[44]

---

[43] İbn Adiy el-Kamil (7/6) Hatib Tarih (15/551) sahihtir.
[44] Hatib Tarih (15/545) Fesevi Marife (2/789)

Hammad b. Zeyd Rahimehullah'ın Söyledikleri

283- Bize İbrahim b. el-Haccac en-Nâcî tahdis etti, dedi ki: bize Hammad b. Zeyd rahimehullah tahdis etti, dedi ki:

"Mekke'de Ebu Hanife'nin yanında oturdum. Bir adam geldi ve dedi ki:

"İhramlı iken ayakkabılarımı giydim (veya: "Şalvarımı giydim" yahut: "mestlerimi giydim" dedi) Ebu Hanife: "Kan akıtman gerekir" dedi. Ben adama:

"Terlik veya bir izar bulamadın mı?" dedim. Adam: "Hayır" dedi. Bunun üzerine dedim ki:

"Ey Ebu Hanife! Bu adam bulamadığını söylüyor." O da: "Bulabilsin ya da bulamasın fark etmez" dedi. Hammad rahimehullah dedi ki: "Ben de şöyle dedim:

"Bize Amr b. Dinar tahdis etti, o Cabir b. Zeyd'den, o İbn Abbas radiyallahu anhuma'dan şöyle dediğini rivayet etti: Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'i şöyle buyururken işittim:

"**İzar bulamayan şalvar giysin. Terlik bulamayan mest giysin**."[45]

Yine bize Eyyub tahdis etti, o Nafi'den, o İbn Ömer radiyallahu anhuma'dan, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in şöyle buyurduğunu rivayet etti:

---

[45] Buhârî (1841) Muslim (2764)

“**İzar bulamayan şalvar giysin, terlik bulamayan mest giysin**.” Bunun üzerine Ebu Hanife elini sallayarak “Bu bir şey değildir” dedi. Ben de ona:

“Sen ne diyorsun?” dedim. Dedi ki: “Bize Hammad, İbrahim’den, onun böyle birisinin bulsa da bulamasa da üzerine kan akıtmak gerektiğini söylediğini rivayet etti. Bunun üzerine onun yanından kalktım. Mescidin içindeyken el-Haccac b. Ertae ile karşılaştım. Ona dedim ki:

“Ey Ebu Ertae! İzar bulamadığı için şalvar giyen ve terlik bulamadığı için mest giyen ihramlı hakkında ne dersin?” Dedi ki: “Bana Amr b. Dinar tahdis etti, o Cabir b. Zeyd’den, o İbn Abbas radiyallahu anhuma’dan, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle buyurduğunu rivayet etti:

“**İzar bulamayan şalvar giysin, terlik bulamayan mest giysin**.” Ona dedim ki: “Ey Ebu Ertae! İbn Abbas radiyallahu anhuma’nın: “Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’den işittim” dediğini ezberlemedin mi?” o da: “Hayır” dedi. Dedi ki:

“Bana Nafî tahdis etti, o İbn Ömer radiyallahu anhuma’dan, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’in şöyle buyurduğunu rivayet etti:

“**İzar bulamayan şalvar giysin, terlik bulamayan mest giysin**.” Yine bana Ebu İshak tahdis etti, o el-Haris’ten, o Ali radiyallahu anh’den, şöyle dediğini rivayet etti:

“İzar bulamayan şalvar giysin, terlik bulamayan mest giysin.” Ona dedim ki:

“Peki, şu arkadaşınıza ne oluyor da şöyle şöyle diyor!” el-

Haccac: “Kim o? Kimin arkadaşıymış o! Allah onu çirkinleştirsin!” dedi.”[46]

284- Bana Mansur b. Ebi Muzahim tahdis etti, dedi ki: Ebu Ali el-Uzrî’nin şöyle dediğini işittim:

“Hammad b. Zeyd rahimehullah’a: “Ebu Hanife öldü” denilince şöyle dedi: “Onu yerin altına gömen Allah’a hamd olsun.”[47]

285- Bana Harun b. Adillah Ebu Musa tahdis etti, dedi ki: bize Suleyman b. Harb tahdis etti, o Hammad b. Zeyd’den şöyle dediğini rivayet etti:

“Mekke’de Ebu Hanife’nin yanında oturdum. Said b. Cubeyr rahimehullah’ı mürcie görüşüne nispet etti. Ona: “Sana bunu kim söyledi ey Ebu Hanife!” dedim. O da: “Salim el-Eftas” dedi. Dedim ki:

“Salim Mürcie görüşünde idi. Lakin bize Eyyub tahdis edip dedi ki: “Said b. Cubeyr rahimehullah beni Talk b. Habib’in meclisinde gördü ve dedi ki: “Ben seni neden Talk’ın meclisinde görüyorum? Onunla oturma!” Ebu Hanife dedi ki:

“Olabilir.” Bir adam ona seslenip dedi ki: “Talk’ın görüşü neydi ey Ebu Hanife!” Ebu Hanife ondan yüz çevirdi. Adam yine seslendi, Ebu Hanife yine yüz çevirdi. Bunu tekrar edince dedi ki:

---

[46] İbn Hibbân el-Mecruhin (3/66) Hatib Tarih (15/539)
[47] Ebû Nuaym Hilyetu'l-Evliyâ (2/259) sahihtir.

“Yazıklar olsun sana! Adl (Mu’tezile) görüşünde idi.”[48]

286- Bana Ebu Ma’mer tahdis etti, o İshak b. İsa et-Tabbâ’dan şöyle dediğini rivayet etti: “Hammad b. Zeyd rahimehullah’a Ebu Hanife hakkında sordum, dedi ki:

“O ancak Mürcie görüşünü savunmak için tartışmasıyla bilinir.”[49]

---

[48] Fesevi Marife (2/793) Hatib Tarih (15/511) Herevi Zemmu’l-Kelam (792) isnadı sahihtir. Herevî rahimehullah dedi ki: “Talk b. Habib mürcie görüşünü dile getirirdi.”

[49] İsnadı sahihtir. Bkz.: Ebû Nuaym Hilyetu'l-Evliyâ (6/258)

Şureyk b. Abdillah Rahimehullah ve Başkalarının Söyledikleri

287- Bana Mansur b. Ebi Muzahim tahdis etti, dedi ki: Şureyk rahimehullah'ı şöyle derken işittim:

"Kufe'nin her evinde sarhoş edici içki satanların olması, orada Ebu Hanife'nin görüşünü söyleyen biri olmasından hayırlıdır."[50]

288- Bana Muhammed b. Amr el-Bâhilî tahdis etti, dedi ki: bize el-Asmaî tahdis etti, o Şureyk rahimehullah'ın şöyle dediğini rivayet etti:

"Ebu Hanife'nin ashabı, müslümanlara karşı onların sayısınca hırsız tüccarlardan daha şiddetlidir."[51]

289- Bana Ahmed b. İbrahim ed-Devrakî tahdis etti, dedi ki: bize Heysem b. Cemil tahdis etti, dedi ki: "Şureyk b. Abdillah rahimehullah'a: "Ebu Hanife'ye tevbe ettirdin mi?" dedim. Dedi ki:

"Bunu evlerinde perdelerinin arkasındaki bakire kızlar bile bilir."[52]

290- Bana Ebu'l-Fadl el-Horasanî tahdis etti, dedi ki: bize Ebu Nuaym tahdis etti, dedi ki: "Şureyk rahimehullah Ebu Hanife

---

[50] Hatib Tarih (15/546) Ahmed el-İlel (3593) Fesevi Marife (2/789) İbn Hibbân el-Mecruhîn (3/73) isnadı sahihtir.

[51] Acurri eş-Şeria (297) isnadı sahihtir.

[52] Fesevi Marife (2/786) Ebu Zur'a Tarih (1392) Hatib Tarih (15/532) sahihtir.

ve ashabı hakkında çok kötü düşünür ve şöyle derdi:

“Onların mezhebi Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’den gelenleri reddetmektir.”

291- Bana Harun b. Sufyan tahdis etti, dedi ki: bana el-Velid b. Salih tahdis etti, dedi ki: “Şureyk rahimehullah’ı şöyle derken işittim:

“Ebu Hanife küfründen dolayı iki defa tevbe ettirildi. Cehm’in görüşünden ve İrca görüşünden dolayı.”

292- Bana Harun tahdis etti, dedi ki: bana Şazan tahdis etti, dedi ki: Şureyk rahimehullah’ı şöyle derken işittim:

“Ebu Hanife’nin ashabı uyuzdur.”[53]

293- Bana İbrahim b. Said et-Taberî tahdis etti, dedi ki: Muaz b. Muaz’ı şöyle derken işittim: “Sufyan es-Sevrî rahimehullah’ı şöyle derken işittim:

“Ebu Hanife küfürden dolayı iki defa tevbe ettirildi.”

294- Bana İbrahim b. Said tahdis etti, dedi ki: bize Muhammed b. Mus’ab tahdis etti, dedi ki: el-Evzaî rahimehullah’ı şöyle derken işittim:

“İslam’da müslümanlara karşı Ebu Hanife’den daha

---

[53] Fesevi Marife (2/789) Hatib Tarih (15/547)

uğursuz biri doğmamıştır.”[54]

295- Bana İbrahim b. Said tahdis etti, dedi ki: bize Ebu Tevbe tahdis etti, o Ebu İshak’tan, o Sufyan es-Sevrî ve el-Evzaî rahimehumallah’tan Muhammed b. Mus’ab’ın rivayetinin aynısını rivayet etti.

296- Bana İbrahim b. Said tahdis etti, dedi ki: bize Muhammed b. Bişr ve Ebu Usame tahdis ettiler, dediler ki:

“Bir adam Rakabe (b. Maskale) rahimehullah’a geldi. Ona: “Nereden geliyorsun?” dedi. O da: “Ebu Hanife’nin yanından” dedi. Rakabe rahimehullah dedi ki:

“Çiğneyemediğin bir görüş aldın ve ailene güvenilir biri olmayarak döndün.”

297- Bana İbrahim tahdis etti, dedi ki: bize Said b. Âmir tahdis etti, o Sellâm b. Ebi Mutî rahimehullah’ın şöyle dediğini rivayet etti:

“Biz Mekke’de Eyyub (es-Sahtiyanî) rahimehullah’ın halkasında idik. Eyyub rahimehullah, Ebu Hanife’yi görünce şöyle dedi:

“Kalkın, bize uyuzunu bulaştırmasın.”

298- Bana İbrahim tahdis etti, dedi ki: Ömer b. Hafs b. Gıyas’ı babasından şöyle tahdis ederken işittim:

---

[54] Sahihtir. İmamlardan birçok kimse aynını söylemiştir.

“Ebu Hanife’nin meclisinde oturuyordum. Aynı günde aynı meselede beş farklı görüşle fetva verdiğini işittim. Bunu görünce onu terk ettim ve hadise yöneldim.”

299- Bana İbrahim tahdis etti, dedi ki: bana Ömer, babasından şöyle dediğini tahdis etti:

“Ebu Hanife’yi rüyada gördüm ve ona re’y hakkında sordum. Suratını astı. “Neden?” dedim, dedi ki:

“Huzeyfe (radiyallahu anh) din konusunda cimri idi.” Abdullah (b. Mes’ud) radiyallahu anh’ı da zikretti.”[55]

300- Bana İbrahim tahdis etti, dedi ki: bize Ebu Salih Mahbûb b. Musa el-Ferrâ tahdis etti, o Yusuf b. Esbat rahimehullah’tan şöyle dediğini rivayet etti:

“Ebu Hanife dedi ki: “Şayet Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem bana yetişseydi birçok görüşümü kabul ederdi.”[56]

301- Bana İbrahim b. Said tahdis etti, dedi ki: bize Ebu Tevbe tahdis etti, o Ebu İshak el-Fezarî rahimehullah’ın şöyle dediğini rivayet etti:

“Ebu Hanife: “Nerede oturuyorsun?” dedi. Ben de: “el-

---

[55] İbn Ebi'd-Dunyâ el-Menamat’ta (247) dedi ki: Hafs b. Gıyas şöyle dedi: “Ebu Hanife’yi rüyada gördüm ve dedim ki: “En güzel ve üstün bulduğun re’yler hangileri?” dedi ki: “Abdullah (b. Mes’ud)’un re’yi ne güzeldir! Huzeyfe b. el-Yeman radiyallahu anh’ı dini hakkında cimri buldum.”

[56] İbn Hibbân el-Mecruhîn (3/65) İbn Adiy el-Kâmil (7/8) Hatib Tarih (15/532)

Missisa'da" dedim. Dedi ki: "Kardeşin senden hayırlıdır." Kardeşim el-Mubeyyida[57] ile beraber öldürülmüştü."[58]

302- Bana İbrahim tahdis etti, dedi ki: bize Ebu Seleme et-Tebuzkî tahdis etti, dedi ki: bana Hemmam'dan işiten biri onun şöyle dediğini rivayet etti:

"Ebu Hanife'ye yaban domuzu hakkında sorulunca: "Onu yemekte sakınca yoktur" dedi."

303- Bana İbrahim tahdis etti, dedi ki: bize Ebu Seleme tahdis etti, o Ebu Avane rahimehullah'tan şöyle dediğini rivayet etti: "Ebu Hanife'ye içeceklerden hangisi sorulsa "Sakınca yoktur" diyordu. Sarhoş edici içki sorulunca: "Helaldir" dedi.[59]

304- Bana İbrahim tahdis etti, dedi ki: bize Ebu Tevbe tahdis etti, o Ebu İshak el-Fezarî rahimehullah'tan şöyle dediğini rivayet etti:

"Ebu Hanife'ye Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den kılıçla ayaklanmayı reddeden bir hadis rivayet ettim. Ebu Hanife: "Bu hadis hurafedir" dedi.[60]

---

[57] El-Mubeyyida: Harurîlere verilen isimdir. Onlar savaşta beyaz sancak açtıkları için bu isimle anılmışlardır. Bkz.: Tehzibu'l-Luga (5/40).

[58] Hatib Tarih (15/530) Fesevi Marife (2/788)

[59] Ebu Tahir es-Silefi et-Tuyuriyyat (897) İbn Abdilber el-İntika (s.148) Hatib Tarih (15/541) Hatib'in rivayetinde şu ziyade vardır: "Dedim ki: Ey şuradakiler! Bu âlimin bir zellesidir, onu kabul etmeyin." İsnadı sahihtir.

[60] Harb el-Kirmani es-Sunne (537) İbn Hibbân el-Mecruhin (3/70) Hatib Tarih (15/533) isnadı sahihtir.

305- Bana İbrahim b. Said tahdis etti, dedi ki: Veki rahimehullah'ı şöyle derken işittim:

"Ebu Hanife şöyle diyordu: "Bir kimse tanbur (denen müzik aletini) kırsa onu tazmin eder"[61]

306- Bana İbrahim b. Said tahdis etti, dedi ki: bize Ebu Tevbe tahdis etti, o Seleme b. Kulsum'dan, o el-Evzaî rahimehullah'tan Ebu Hanife öldüğü zaman şöyle dediğini rivayet etti:

"Onu öldüren Allah'a hamd olsun. Zira o İslamın kulplarını birer birer eksiltiyordu."[62]

307- Bana İbrahim tahdis etti, dedi ki: bize Ebu Tevbe tahdis etti, o Ebu İshak rahimehullah'tan şöyle dediğini rivayet etti:

"Ebu Hanife Mürcie idi, kılıçla ayaklanmak görüşünde idi."[63]

308- Bana İbrahim tahdis etti, dedi ki: bize Ebu Tevbe tahdis etti, o Ebu İshak el-Fezarî'den, el-Evzaî rahimehullah'ın şöyle dediğini rivayet etti:

"Biz Ebu Hanife'te re'y ile fetva verdiği için kızmıyoruz. Hepimiz re'yde bulunuruz. Lakin ona ancak kendisine Rasûlullah

---

[61] İsnadı sahihtir.
[62] Hatib Tarih (15/547) Ebu Tahir es-Silefi et-Tuyuriyyat (890) isnadı sahihtir.
[63] Ukayli ed-Duafa (4/283) isnadı sahihtir.

sallallahu aleyhi ve sellem'den hadis zikredilmesine rağmen bunun aksine fetva verdiği için kızıyoruz."[64]

309- Bana Ebu Akil Yahya b. Habib b. İsmail b. Abdillah b. Habib İbn Ebi Sabit tahdis etti, dedi ki: bize Galib b. Faid tahdis etti, dedi ki: bize Şureyk b. Abdillah rahimehullah tahdis etti, dedi ki:

"Ebu Hanife'yi mesciddeki halkalarda dolaştırıp tevbe ettirmek görüşündeyim. (Veya bu şekilde tevbe ettirdim dedi.)"[65]

310- Bana amcamın oğlu Ahmed b. Abdullah b. Hanbel tahdis etti, dedi ki: bize Muhammed b. Humeyd tahdis etti, dedi ki: bize Ebu Tumeyle tahdis etti, dedi ki:

"Ebu İsme'ye "Allah Azze ve Celle Musa ile nasıl kelam ederek konuştu?" diye sorulunca: "Karşılıklı olarak" dedi."[66]

311- Bana Muhammed b. Ebi Ömer ed-Durî el-Mukrî tahdis etti, dedi ki: Ebu Ubeyd el-Kasım b. Sellam rahimehullah'ı şöyle derken işittim:

"Ben er-Rusafe camiinde oturuyordum. Yanımızda Esved b. Salim rahimehullah da vardı. Bir mesele zikrettiler. Dedim ki: "Ebu Hanife bu konuda: "Şöyle ve şöyledir" diyor." El-Esved rahimehullah bana döndü ve dedi ki:

---

[64] İsnadı sahihtir.
[65] İbn Adiy el-Kamil (8/239) sahihtir.
[66] Rivayetin burada zikredilmesinin sebebi anlaşılamadı, lakin asıl nushada bu şekilde geçmektedir.

“Mescidde Ebu Hanife’yi mi anıyorsun!” Sonra ölünceye kadar benimle konuşmadı.”[67]

312- Bana Cafer b. Abdilvahid’in amcası el-Fudayl b. Cafer b. Suleyman el-Haşimî tahdis etti, dedi ki: bana Ebu Cafer b. Suleyman tahdis etti, dedi ki:

“Allah’a yemin ederim ki Ebu Hanife kâfir bir Cehmî idi. Bişr b. Musa (el-Merisî)’nin görüşünde idi. Bişr b. Musa da Hariciler’in görüşünde idi.”

313- Bana Ebu’l-Hasen el-Attar Muhammed b. Muhammed tahdis etti, dedi ki: Ebu Abdilmelik b. el-Farisî’den işittim – Ebu’l-Hasen dedi ki: Ebu Ubeyd onu akıllı kimselerden sayardı - dedi ki: Ebu Hezzan’ı şöyle derken işittim: “el-Evzaî rahimehullah’ı şöyle derken işittim:

“Ebu Hanife küfürden dolayı iki defa tevbe ettirildi.”

314- Bana Ebu Ma’mer tahdis etti, o İshak et-Tabba’dan şöyle dediğini rivayet etti:

“Şureyk rahimehullah’a Ebu Hanife hakkında sordum.

---

[67] Hatib Tarih (15/564) isnadı sahihtir.

* İbn Hibbân el-Mecruhîn’de (3/70) şöyle zikreder: “Muhammed b. Mansur el-Cevvar dedi ki: “el-Humeydî rahimehullah’ı Mescidu’l-Haram’da er-Reddu Ala Ebi Hanife kitabını okurken gördüm. “Bazı insanlar şöyle dedi” diye zikrediyordu. Ona dedim ki: “Neden onun adını söylemiyorsun?” dedi ki: “Onu Mescidu’l-Haram’da zikretmeyi çirkin gördüm.”

Dedi ki: “Dudaklar Ebu Hanife’yi anmaya katlanabilir mi?”[68]

315- Bana Ebu Ma’mer tahdis etti, dedi ki: bize Hatim b. Ahnef tahdis etti, dedi ki: “Şureyk rahimehullah’a: “Ebu Hanife’nin durumu aranızda nasıldı?” dedim. Dedi ki:

“Aramızda bozguncu idi.”

316- Bana Ebu Ma’mer tahdis etti, o Yahya b. Yeman’dan şöyle dediğini rivayet etti: “Şureyk rahimehullah’ı şöyle derken işittim:

“Ebu Hanife’nin ashabından olanları buradan çıkarın ve onların yüzlerini tanıtın.”

317- Bana Muhammed b. Ebi Attab el-A’yun tahdis etti, dedi ki: bana Ebu Nuaym tahdis etti, dedi ki: Şureyk rahimehullah’ı şöyle derken işittim:

“Ebu Hanife’nin ashabını ancak def çalan kimselere benzetiyorum. Şayet bir kimse mescidde kıçını açsa onlardan biri onu gördüğüne aldırmaz.”[69]

318- Bana Ebu Ma’mer tahdis etti, dedi ki: “Şureyk b. Abdillah rahimehullah’a: “Ebu Hanife’yi hangi konudan dolayı tevbe ettirdiniz?” denildi. Dedi ki: “Küfürden dolayı.”[70]

---

[68] İbn Adiy el-Kâmil (5/14)
[69] İsnadı hasendir.
[70] Hatib Tarih (15/523) Ahmed b. Hanbel el-İlel (5039) isnadı sahihtir.

319- Bana Ahmed b. Muhammed b. Yahya b. Said el-Kattan tahdis etti, dedi ki: bize Yahya b. Adem tahdis etti, dedi ki: bize Şureyk ve Hasen b. Salih tahdis ettiler, ikisi Ebu Hanife'nin zındıklıktan dolayı iki defa tevbe ettirildiğine şahitlik ettiler."[71]

320- Bana Ahmed b. Muhammed tahdis etti, dedi ki: bize Yahya b. Âdem tahdis etti, dedi ki: bize Sufyan, Şureyk ve Hasen b. Salih rahimehumullah tahdis ettiler, dediler ki:

"Ebu Hanife'ye yetiştik. Fıkıhtan birşeyle bilinmezdi. O ancak tartışmalarla meşhur olmuştu."[72]

321- Bana el-Asmaî rahimehullah'ın şöyle dediği haber verildi: "Vallahi Ebu Hanife küfürden dolayı tevbe ettirildi."

---

[71] Hatib Tarih (15/524) isnadı sahihtir.

[72] Ukayli ed-Duafa (4/282) Hatib Tarih (15/561) Herevi Zemmu'l-Kelam (1013) sahihtir.

* eş-Şirazi Tabakatu'l-Fukaha'da (s.304) İmam Şafii rahimehullah'tan şöyle nakletmiştir: "Kim sahih hadis istiyorsa Malik'e müracaat etsin. Kim de cedel arıyorsa Ebu Hanife'ye müracaat etsin."

Hammad b. Seleme Rahimehullah'ın Söyledikleri

322- Bana babam rahimehullah tahdis etti, dedi ki: bize Muemmel b. İsmail tahdis etti, dedi ki: Hammad b. Seleme rahimehullah'ı Ebu Hanife'den şöyle bahsederken işittim:

"Muhakkak ki Ebu Hanife rivayetlere ve sünnetlere yönelir, onları re'yi (şahsi görüşü) ile reddederdi."

323- Bana Muhammed b. Abdilaziz b. Ebi Rizme tahdis etti, dedi ki: babamı şöyle derken işittim:

"Biz Hammad b. Seleme rahimehullah'ın yanında idik. Bir mesele zikredildi ve: "Ebu Hanife bu görüşte idi" denildi. Hammad rahimehullah dedi ki:

"Vallahi bu dinden çıkanın görüşüdür."[73]

324- Bana Harun b. Sufyan tahdis etti, dedi ki: bana el-Velid b. Salih tahdis etti, dedi ki: Hammad b. Seleme rahimehullah'ı Ebu Hanife hakkında: "Ebu Cife (pisliğin babası)" diye bahsederken işittim." Dedi ki:

"Bana ulaştığına göre Osman el-Bettî de ona "Ebu Cîfe" diyordu."[74]

325- Bana Ahmed b. İbrahim ed-Devrakî tahdis etti, dedi ki: bize el-Heysem b. Cemil tahdis etti, dedi ki: Hammad b.

---

[73] İsnadı sahihtir.
[74] İbn Adiy el-Kamil (2/255) Hatib Tarih (15/561) isnadı sahihtir.

Seleme rahimehullah'ı Ebu Hanife hakkında şöyle derken işittim:

"Allah onu cehenneme yüzüstü yuvarlasın."[75]

326- Bana Ebu Ma'mer tahdis etti, o İbn İshak b. İsa'dan şöyle dediğini rivayet etti: Hammad b. Seleme rahimehullah'a Ebu Hanife hakkında sordum, dedi ki:

"O Ebu Cîfe'dir. O Ebu Cîfe'dir. Allah Azze ve Celle ondan yeryüzünü temizlesin."[76]

327- Bana Muhammed b. Ebi Attab el-A'yun tahdis etti, dedi ki: bize Mansur b. Seleme el-Huzâî tahdis etti, dedi ki: Hammad b. Seleme rahimehullah'ı Ebu Hanife'ye lanet ederken işittim.

Ebu Seleme dedi ki: Şu'be rahimehullah da Ebu Hanife'ye lanet ederdi."[77]

---

[75] İsnadı sahihtir.
[76] İsnadı sahihtir.
[77] İsnadı sahihtir. Ukayli ed-Duafa (4/368)

Abdullah b. el-Mubarek Rahimehullah'ın Söyledikleri

328- Bana Mervez'li salih bir şeyh olan Abde b. Abdirrahim tahdis etti, dedi ki: bize Seleme b. Suleyman haber verdi, dedi ki: Hamze el-Bezzaz, İbnu'l-Mubarek rahimehullah'ın yanına girdi ve dedi ki:

"Ey Ebu Abdirrahman! Bana Ebu Hanife'nin hadiste basiretli olduğu, ibadette gayretli olduğu ulaştı. Ben bu konuda ona yakın kimse bilmiyorum." Bunun üzerine İbnu'l-Mubarek rahimehullah dedi ki:

"Hadiste basiretli demene gelince, o buna layık biri değildir. Ben ona Sufyan rahimehullah'tan gizlice giderdim, arkadaşlarım ona gittiğim için beni kınarlardı ve: "O Muhammed b. Ca'fer'in kitaplarını ele geçirdi ve oradan rivayet ediyor" diyorlardı. İbadetteki gayretine gelince, o buna da layık değildir. O sorular için dinç bir şekilde sabahlardı. Bazen kaylule dahi yapmazdı. Sonra yine dinç bir şekilde akşamlardı. İbadet ehli olan bir kimse uykusuz geceler ve yorgun sabahlar."[78]

329- Bana Abde b. Abdirrahim tahdis etti, dedi ki: Ali b. el-Hasen b. Şakik'in amcaoğlu Muaz b. Hâlid b. Şakik'i şöyle derken işittim:

"Hacdan döndüm ve Irak'ta İbnu'l-Mubarek rahimehullah'a yetiştim. Ona şöyle sordum:

"Ey Ebu Abdirrahman! Yanımda hac nafakasından artan

---

[78] Harb el-Kirmani es-Sunne (535) Hatib Tarih (15/560) isnadı sahihtir.

bir miktar var. Onunla Ebu Hanife'nin görüşlerini yazmamı uygun görür müsün?" o: "Hayır" dedi. Ben: "Neden?" deyince dedi ki:

"Çünkü o, aklı o mertebede olmayan bir adamdır."[79]

330- Bana Ebu'l-Fadl el-Horasanî tahdis etti, dedi ki: bize İbrahim b. Şemmas es-Semerkandî tahdis etti, dedi ki: bize Abdullah b. el-Mubarek rahimehullah sınır nöbetinde tahdis etti, o Ebu Hanife'den rivayet etti. Bunun üzerine Ebu Hadaş diye künyelenen bir adam kalktı ve dedi ki:

"Ey Ebu Abdirrahman! Bize Ebu Hanife'den rivayet etme! Çünkü o bir Mürcie'dir." İbnu'l-Mubarek rahimehullah buna karşı çıkmadı. Bundan sonra Ebu Hanife'nin rivayeti veya görüşü kendisine nakledildiği zaman İbnu'l-Mubarek rahimehullah kitabını kapatıyor ve ondan rivayeti terk ediyordu. Sınır nöbetinde insanlara en son okuduğu şey bu oldu, sonra uzaklaştı ve öldü. Ben sınırdan ayrıldığı sırada gemide onunla beraberdim. Bize hadis rivayet ediyordu. Ebu Hanife'den bir hadis geçince bize dedi ki:

"Ebu Hanife hadisini silin! Zira ben onun hadisini ve görüşlerini çıkardım." İbnu'l-Mubarek rahimehullah sınırdan ayrıldıktan sonra vefat etti." Ravi dedi ki:

"Bir adam yine İbnu'l-Mubarek rahimehullah'ın yanında Ebu Hanife'nin bir Mürcie olduğunu ve kılıçla ayaklanma görüşünde olduğunu söyleyince İbnu'l-Mubarek rahimehullah

---

[79] Sahihtir.

buna karşı çıkmadı.”[80]

331- Bana Abde b. Abdirrahim tahdis etti, dedi ki: İbnu’l-Mubarek rahimehullah’ın vasîsi Ebu’l-Vezir Muhammed b. A’yun rahimehullah’ı şöyle derken işittim:

“Abdulkerim’in ashabından bir adam İbnu’l-Mubarek rahimehullah’ın yanına girdi. Ev, hadis ashabıyla doluydu. Dedi ki:

“Ey Ebu Abdirrahman! Mesele şöyle ve şöyledir.” İbnu’l-Mubarek rahimehullah Nebî sallallahu aleyhi ve sellem’den ve ashabından hadisler rivayet etti. Adam dedi ki:

“Ey Ebu Abdirrahman! Ebu Hanife bunun aksini söylüyor!” Bunun üzerine İbnu’l-Mubarek rahimehullah öfkelendive dedi ki:

“Ben sana Nebî sallallahu aleyhi ve sellem’den ve ashabından hadis rivayet ediyorum, sen ise bana Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem’in ümmetine karşı kılıç çekmeyi uygun gören bir adamın görüşüyle geliyorsun!”[81]

332- Bana el-Kasım b. Muhammed el-Horasanî tahdis etti, dedi ki: bize Abdan tahdis etti, o İbnu’l-Mubarek rahimehullah’tan şöyle dediğini rivayet etti:

---

[80] İbnu’l-Munzir el-Evsat (13/471) sahihtir.

* Fesevî el-Marife’de (2/782) şöyle rivayet etmiştir: Abde dedi ki: İbnu’l-Mubarek rahimehullah’tan işittim, Ebu Hanife’den bahsedince bir adam ona: “Onda hevâdan bir şey var mıydı?”diye sordu. İbnu’l-Mubarek rahimehullah dedi ki: “Evet, ircâ görüşü vardı.”

[81] Hatib Tarih (15/528) sahihtir.

“Benim için yeryüzünde Sufyan es-Sevrî rahimehullah’ın meclisinden daha sevimli bir meclis yoktu. Onu namaz kılarken görmek istersen öyle görüyordum, Allah Azze ve Celle’yi zikrederken görmek istersen öyle görüyordum. Onu fıkha dalmış halde görmek istediğinde öyle görüyordum. Ama Nebî sallallahu aleyhi ve sellem’e salat edildiğine şahit olmadığım bir meclise gelince şeyin meclisidir…” sükût etti ve adını söylemedi. Sonra dedi ki:

“Ebu Hanife’nin meclisini kastediyorum.”[82]

333- Bana Muhammed b. Ebi Attab el-A’yun tahdis etti, dedi ki: bize İbrahim b. Şemmas tahdis etti, dedi ki:

“İbnu’l-Mubarek rahimehullah ile gemide arkadaşlık ettim. Dedi ki:

“Ebu Hanife’den rivayet ettiğim hadisleri silin.” İbnu’l-Mubarek rahimehullah bunu ölümünden on küsur gün önce söyledi.”[83]

334- Bana Abdullah b. Ahmed b. Şebbuye tahdis etti, dedi ki: İshak b. Rahuye rahimehullah’ı şöyle derken işittim: Muaz b. Halid b. Şakik rahimehullah’ı, Abdullah b. el-Mubarek rahimehullah’a şöyle derken işittim:

“Deccal ile Dabbe’den hangisi daha önce çıkacak?” Abdullah rahimehullah dedi ki:

---

[82] Hatib Tarih (15/557) Ebû Nuaym Hilyetu'l-Evliyâ (7/358) sahihtir.
[83] Ahmed b. Hanbel el-İlel (5194) sahihtir.

“Falan Cehmî’nin Buhara’ya kadılık yapması müslümanlar için Dabbe ve Deccal’in çıkmasından daha şiddetlidir.”

335- Bana Abdullah b. Ahmed b. Şebbuye tahdis etti, dedi ki: Abdân’ı şöyle derken işittim: Sufyan b. Abdilmelik’i şöyle derken işittim: “Abdullah b. el-Mubarek rahimehullah’ı Ebu Hanife’nin bir meselesi hakkında şöyle derken işittim:

“Bazen yok kesmek bundan iyidir.”

336- Bana Ebu’l-Hasen b. el-Attar Muhammed b. Muhammed tahdis etti, dedi ki: Ahmed b. Şebbuye’yi şöyle derken işittim: bize Ebu Salih Yued b. Hânî haber verdi, dedi ki:

“İbnu’l-Mubarek rahimehullah’a: “Ebu Hanife’den rivayet ettin mi?” denilince dedi ki:

“Bu belaya uğradım.”[84]

---

[84] İbn Hibbân es-Sikat (7/464) sahihtir.

Sufyan b. Uyeyne Rahimehullah'ın Söyledikleri

337- Bana babam rahimehullah tahdis etti, dedi ki: "İbn Uyeyne rahimehullah'ı şöyle derken işittim:

"Ebu Hanife iki defa tevbe ettirildi."

338- Bana babam rahimehullah tahdis etti, dedi ki: Sufyan b. Uyeyne rahimehullah'ı şöyle derken işittim:

"Ebu Hanife'ye birden fazla kez tevbe ettirildiğini biliyorum." Babam dedi ki:

"Ebu Zeyd – yani Hammad b. Delil – Sufyan rahimehullah'a dedi ki: "Hangi konuda tevbe ettirildi?" dedi ki:

"Bir söz söyledi ve ona bunun küfür olduğunu söylediler. Ashabı onun tevbe ettirilmesini gerekli gördü, o da "Tevbe ediyorum" dedi."

339- Bana Muhammed b. Ali el-Verrak tahdis etti, dedi ki: bize İbrahim b. Beşşar tahdis etti, dedi ki: bize Sufyan rahimehullah tahdis etti, dedi ki:

"Allah Azze ve Celle'ye karşı Ebu Hanife'den daha çok cüret eden kimse görmedim. Horasan halkından bir adam ona geldi ve dedi ki:

"Sana yüz bin soru ile geldim. Sana bunları sormak istiyorum" O da:

"Sor" dedi. Sufyan rahimehullah dedi ki:

“Bir kimsenin Allah Azze ve Celle’ye karşı bu kadar cesur olduğunu gördünüz mü?”[85]

340- Bana Muhammed b. Ali tahdis etti, dedi ki: bize Sufyan rahimehullah tahdis etti, dedi ki:

“Ben bir gün Ebu Hanife’nin yanındaydım. Ona bir adam geldi ve sarf (para bozdurma) konusunda bir mesele sordu. Bu konuda hatalı cevap verdi. Dedim ki:

“Ey Ebu Hanife! Bu bir hatadır.” Bunun üzerine öfkelendi ve fetva verdiği adama şöyle dedi:

“Git, bununla amel et. Eğer günahı varsa benim boynuma!”[86]

341- Bana Muhammed b. Ali tahdis etti, dedi ki: bize İbrahim tahdis etti, dedi ki: Sufyan rahimehullah’ı şöyle derken işittim:

“Ebu Hanife’ye uğradım. O mescidde ashabıyla beraberdi. Sesleri yükselmişti. Dedim ki:

“Ey Ebu Hanife! Burası mesciddir! Burada sesleri yükseltmek uygun değildir!” dedi ki:

“Bırak onları, ancak bu şekilde fıkıh öğrenirler.”[87]

---

[85] Hatib Tarih (15/542) sahihtir.
[86] Hatib Tarih (15/535) sahihtir.
[87] Sahihtir.

342- Bana Muhammed b. Ali tahdis etti, dedi ki: bize İbrahim b. Beşşar tahdis etti, dedi ki: Sufyan b. Uyeyne rahimehullah'ı şöyle derken işittim:

"Ebu Hanife, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in hadisine karşı misal getirir ve reddederdi. Ona benim Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'den şu rivayetim ulaştı: "**Alıcı ile satıcı birbirlerinden ayrılmadıkça muhayyerdirler**." Ebu Hanife dedi ki:

"Alıcı ile satıcı şayet gemide olsalar ne dersiniz? Nasıl ayrılacaklar?" Sufyan rahimehullah dedi ki:

"Bundan daha şerlisini işittiniz mi?"[88]

343- Bana Ebu'l-Fadl el-Horasanî tahdis etti, dedi ki: bize Muhammed b. Ebi Ömer tahdisetti, dedi ki: "Sufyan b. Uyeyne rahimehullah'ı şöyle derken işittim:

"İslam'da İslam'a karşı Ebu Hanife'den daha zararlı bir kimse doğmamıştır."[89]

344- Bana babam rahimehullah tahdis etti, dedi ki: bize Sufyan b. Uyeyne rahimehullah tahdis etti, dedi ki: bize İbn Cureyc tahdis etti, dedi ki: bize Nafi imlâ ettirdi, dedi ki: İbn Ömer radiyallahu anhuma'yı şöyle derken işittim: "Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

"**Alım satım yapanlar birbirlerinden ayrılmadıkça**

---

[88] Sahihtir. Hatib Tarih (15/534) İbn Abdilber el-İntika (s.148, 149)
[89] Fesevi Marife (2/783) Hatib Tarih (15/549) sahihtir.

muhayyerdirler.” böylece hadisi zikretti. İbn Ömer radiyallahu anhuma ayrılmak istediği zaman biraz yürür, sonra dönerdi.”[90]

345- Bize Abdullah b. Ömer Ebu Abdirrahman tahdis etti, dedi ki: bize Usame tahdis etti, o Ebu İshak el-Fezarî’den şöyle dediğini rivayet etti: “Sufyan ve el-Evzaî rahimehumallah’ı şöyle derlerken işittim:

“Muhakkak ki Mürcie’nin görüşü kılıçla ayaklanmaktır.”[91]

346- Bana Muhammed b. Harun Ebu Neşit tahdis etti, dedi ki: bize Nuaym b. Hammad tahdis etti, dedi ki: bize İbn Uyeyne rahimehullah tahdis etti, dedi ki:

“Kufe’ye geldim ve onlara Amr b. Dinar’dan, onun Cabir b. Zeyd’den, onun da İbn Abbas radiyallahu anhuma’dan rivayet ettiği hadisi tahdis ettim. Kufe’ye geldiğimde bana bu hadisi sordular. Ben:

“O Cabir b. Zeyd’in rivayetidir” dedim. Dediler ki: “Ebu Hanife bunu Amr – Cabir b. Abdillah diye rivayet etti” Ben dedim ki:

“Hayır, o ancak Cabir b. Zeyd’dendir.” Ebu Hanife’ye gittiler ve dediler ki:

“Burada Amr’ın hadisini bilen bir adam var” Ebu Hanife dedi ki:

---

[90] Buhârî (2107) Muslim (1531)
[91] Hatib Tarih (15/530)

“Ona aldırmayın. Dilerseniz onu Cabir b. Abdillah’tan, dilerseniz de Cabir b. Zeyd’den diye rivayet edin.”

347- Bize Basra’lı bir şeyhimiz tahdis etti, dedi ki: bize Muemmel b. İsmail tahdis etti, dedi ki: Sufyan b. Uyeyne rahimehullah’tan işittim:

“Bir adam ona: “Ey Ebu Muhammed! Ebu Hanife’den bir şey ezberledin mi?” dedi. İbn Uyeyne rahimehullah dedi ki:

“Hayır! Ondan gözüm aydın olmadı.”

348- Bana Ebu Bekr b. Ebi Avn el-Medenî tahdis etti, dedi ki: bize Ebu Bekr eReddâdî tahdis etti, o Ebu Hammad es-Sakalebî’den şöyle dediğini rivayet etti: Said el-Ezrak’ı şöyle derken işittim:

“Kendimi rüyada sanki Nebî sallallahu aleyhi ve sellem’in kabri üzerinde toprağını düzeltirken gördüm. Birden kabir yarıldı, anam babam ona feda olsun, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem çıktı, kabrin kenarına oturdu. Dedim ki:

“Ey Allah’ın rasulü! Babam ve annem sana feda olsun. Benim şehit olmam için dua et.” Buyurdu ki:

“Allah’ım! Ebu Osman’ı şehit olmakla rızıklandır.” Sonra bir süre sükût etti. Sonra dedim ki:

“Babam ve annem sana feda olsun, ey Allah’ın nebisi! Benim şehit olmam için dua et.” Buyurdu ki:

“Allah’ım! Ebu Osman’ı şehitlikle rızıklandır. Ey Said! Havzıma gelmek seni sevindirecekse Ebu Hanife’nin

görüşlerdinden bir şeyle amel etme!”

Ebu İshak el-Fezarî Rahimehullah'ın Söyledikleri

349- Bana Mansur b. Ebi Muzahim tahdis etti, dedi ki: bize Yezid b. Yusuf tahdis etti, o Ebu İshak el-Fezari rahimehullah'tan şöyle dediğini rivayet etti:

"Kardeşim öldürüldüğü zaman Kufe'ye geldim ve kardeşim hakkında sordum. Dediler ki:

"İbrahim (b. Muhammed b. el-Hasen b. el-Alevî) ile beraber ayaklanmak için Ebu Hanife'den fetva sordu. O da: "Evet, bu senin için daha hayırlıdır" dedi."

350- Bana Muhammed b. Harun Ebu Neşit tahdis etti, dedi ki: bana Ebu Salih el-Ferra tahdis etti, dedi ki: "Ebu İshak el-Fezarî rahimehullah'ın şöyle dediğini işittim:

"Ebu Hanife Mürcie idi. Kılıçla ayaklanmayı uygun görüyordu."

351- Bize Muhammed b. Harun tahdis etti, dedi ki: bize Ebu Salih tahdis etti, dedi ki: el-Fezarî rahimehullah'ı şöyle derken işittim:

"Ebu Hanife'ye Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'den kılıçla ayaklanmayı reddeden bir hadisi rivayet ettim. Ebu Hanife: "Bu hurafe hadisidir" dedi."

352- Bana Muhammed b. Harun tahdis etti, dedi ki: bize Ebu Salih tahdis etti, dedi ki: el-Fezari rahimehullah'tan işittim.

Yine bana İbrahim b. Said tahdis etti, dedi ki: bize Ebu Tevbe tahdis etti, o Ebu İshak el-Fezari rahimehullah'tan şöyle

dediğini rivayet etti:

“Ebu Hanife şöyle diyordu: “İblisin imanı ile Ebu Bekr es-Sıddık radiyallahu anh’ın imanı birdir. Ebu Bekr radiyallahu anh de: “Ya rab!” dedi, İblis de: “Ya rab!” dedi.”[92]

353- Bana Muhammed tahdis etti, dedi ki: bize Ebu Salih tahdis etti, dedi ki: Ebu İshak el-Fezarî rahimehullah’ı şöyle derken işittim:

“Ebu Hanife dedi ki: “Ey Ebu İshak! Bugün nerede ikamet ediyorsun?” Ben de ona: “el-Missisa’da” dedim. Dedi ki: “Şayet kardeşinin gittiği yere gidersen senin için daha hayırlıdır.” Ebu İshak rahimehullah’ın kardeşi el-Mubeyyida ile beraber ayaklanmış ve el-Musevvide onu katletmişti.”[93]

354- Bana Ahmed b. İbrahim tahdis etti, dedi ki: bana Halef b. Temim tahdis etti, dedi ki: bana Ebu İshak el-Fezarî tahdis etti, dedi ki:

“Ebu Hanife bana: “Kardeşinin ayaklanışı benim için senin çıkışından daha hayırlıdır” dedi. Halef dedi ki: “el-Fezari rahimehullah el-Missisa’ya doğru yola çıkmıştı. Kardeşi ise Basra’daki fitnede İbrahim ile beraber ayaklanmıştı.”[94]

---

[92] El-Lâlekâi (1832) Hatib Tarih (15/509) isnadı sahihtir.

[93] El-Mubeyyida, haricilerin sancağının beyaz renkte olması sebebiyle böyle isimlendirilmiştir. El-Musevvide diye isimlendirilmelerinin sebebi ise Abbasilerin şiarının siyah giyinmeleridir.

[94] Sahihtir. Fesevi Marife (3/788) Hatib Tarih (15/530)

Fakihlerden Bir Cemaatin Söyledikleri

355- Bize Ebu Musa el-Ensarî tahdis etti, dedi ki: Ebu Halid el-Ahmer rahimehullah'ı şöyle derken işittim:

"Ebu Hanife büyük bir meseleden dolayı iki defa tevbe ettirildi."

356- Bana Abdurrahman b. Salih tahdis etti, dedi ki: bize Yahya b. Âdem rahimehullah tahdis etti, dedi ki:

"el-Hasen b. Salih rahimehullah, Ebu Hanife'den bahsetti ve: "Onun muvaffak olmasını isterdim" dedi. Bunu Şureyk'e haber verdim. O da: "Neden?" dedi. Hasen b. Salih rahimehullah dedi ki: "Onun muvaffak olmasını isterdim. Çünkü o güzel buldukları bir şey öğrenmiyordu."

357- Bana Abdurrahman b. Salih tahdis etti, dedi ki: bize Talk b. Gannam tahdis etti, dedi ki: "Hafs b. Gıyas rahimehullah'a (bir mesele) söyledim, hükmetmekte ağır davrandı ve dedi ki:

"O ancak kitapta ve sünnette bulunmayan bir görüştür. Sadece etime çimdik atmıştır. Ben Ebu Hanife'nin bir şey hakkında on farklı görüş belirttiğini, sonra ondan döndüğünü gördüm. Neden acele edeyim?"[95]

358- Babam rahimehullah'ı şöyle derken işittim: "Abdullah b. İdris rahimehullah dedi ki: "Malik b. Enes rahimehullah'a: "Yanımızda Alkame ve el-Esved var" dedim. Dedi ki:

---

[95] Ahmed b. Hanbel el-İlel (5231) sahihtir.

“Yine yanınızda meseleleri şöyle ters yüz eden biri daha yani Ebu Hanife var!” bu sırada elinin içini ters çevirerek dışını gösterdi.”[96]

359- Bana Harun b. Sufyan tahdis etti, dedi ki: bize Talk b. Gannam tahdis etti, dedi ki: bize Hafs b. Gıyas tahdis etti, dedi ki:

“Ebu Hanife’nin yanına oturdum. Bir meselede on farklı görüş söyledi, hangisini alacağımızı bilemedik.”

360- Bana Harun tahdis etti, dedi ki: bana Araze b. el-Horasanî tahdis etti, dedi ki: Ebu Hamze es-Sukkerî rahimehullah’ı şöyle derken işittim:

“Ebu Hanife’ye gittim ve ona bazı meseleler sordum. Sonra yirmi sene kadar ona görünmedim. Sonra yine ona gittim. Bir de baktım ki insanlara fetva verdiği o meselelerden dönüş yapmış! Ona bu durumu sorduğumda dedi ki:

“Biz bir görüş söyleriz, sonra ertesi gün başkasını uygun görür ve dönüş yaparız.” Bunun üzerine dedim ki:

“Sen dininde tereddüt içindesin. Sen ne kötü adamsın!” Veya bunun benzerini söyledi.”

361- Bana Ahmed b. İbrahim ed-Devrakî tahdis etti, dedi ki: bize Affan b. Muslim tahdis etti, dedi ki: bize Ebu Avane rahimehullah tahdis etti, dedi ki:

---

[96] Ahmed b. Hanbel, el-İlel (1118, 2658) sahihtir.

“Ebu Hanife’ye şahit oldum, bir adam onun için bazı meseleler yazıyordu. Ebu Hanife şöyle demeye başladı:

“El kesilir, el kesilir.” Hatta ona hurmalıktan bir şey çalan kimse hakkında soruldu, o da: “Eli kesilir” dedi. Ben adama:

“Bunu yazmayın! Bu âlimin bir zellesidir” dedim. Bana: “O da nedir?” dedi. Dedim ki: “Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem: “**Mahsullerin azında ve çoğunda el kesme yoktur**”[97] buyurmuştur.” Ebu Hanife dedi ki:

“Onu sil ve şöyle yaz: el kesilmez, el kesilmez.”[98]

362- Bana Harun b. Sufyan tahdis etti, dedi ki: bana Esved b. Salim tahdis etti, dedi ki:

“Ebu Bekr b. Ayyaş rahimehullah ile beraber Benî Useyd mescidinde idim. Kıbleye doğru oturuyorduk. Bir adam bir mesele sordu. Bir adam dedi ki:

“Ebu Hanife bu konuda şöyle demiştir” Bunun üzerine Ebu Bekr b. Ayyaş rahimehullah dedi ki:

“Allah Ebu Hanife’nin yüzünü ve bu görüşte olanların yüzlerini karartsın!”[99]

363- Bana Ebu’l-Fadl el-Horasanî tahdis etti, dedi ki: bize Ahmed b. el-Haccac tahdis etti, dedi ki: bize Sufyan b. Abdilmelik

---

[97] Ahmed (15804) Tirmizî (1449) İbn Hibbân (4466)
[98] Et-Tuyuriyyat (892) Hatib Tarih (15/538) sahihtir.
[99] Hatib Tarih (15/564) isnadı hasendir.

tahdis etti, dedi ki: bana İbnu'l-Mubarek rahimehullah tahdis etti, dedi ki:

"El-Evzaî rahimehullah'ın yanında Ebu Hanife'den, ilminden ve fıkhından bahsettim. El-Evzai bundan hoşlanmadı ve bana öfkelendiğini anladım. Dedi ki:

"Ne konuştuğunu biliyor musun? Müslümanlara karşı kılıç çekme görüşünde olan bir adamı bir kenara bırak!" Ben dedim ki:

"Ben onun görüşünde ve mezhebinde değilim!" dedi ki:

"Sana nasihat ediyorum, çirkin görme!" Bunun üzerine: "Kabul ettim" dedim."[100]

364- Bana Ebu'l-Fadl tahdis etti, dedi ki: bize Muhammed b. Mihran el-Cemmal er-Razî, birisinden tahdis etti, o da İbnu'l-Mubarek rahimehullah'tan rivayet etti:

"İbnu'l-Mubarek rahimehullah'a bir mesele soruldu. O da bu konuda hadisler rivayet etti. Adam ona dedi ki:

"Ebu Hanife bunun aksini söylüyor!" İbnu'l-Mubarek rahimehullah öfkelendi ve dedi ki:

"Ben sana Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'den ve ashabından haber veriyorum, sen ise bana Muhammed sallallahu aleyhi ve sellem'in ümmetine karşı kılıç çekme görüşünde olan bir adamla geliyorsun!"

---

[100] Sahihtir.

365- Bana Ebu'l-Fadl tahdis etti, dedi ki: bize Sufyan b. Vekî tahdis etti, o babasından şöyle dediğini rivayet etti:

"Ebu Hanife Mürcie görüşünü dile getirmeye başladığı zaman bu görüşü savunup tartıştı. Sufyan es-Sevrî rahimehullah dedi ki:

"Onun Kufe'den sürgün edilmesi veya kovulması gerekir."[101]

366- Bana Ebu'l-Fadl tahdis etti, dedi ki: bize el-Huseyn b. el-Ferac el-Hayyât tahdis etti, dedi ki: bize İbrahim b. Ebi Suveyd tahdis etti, dedi ki: Hammad b. Seleme rahimehullah'ı şöyle derken işittim:

"Vallahi şu Ebu Hanife'yi Allah Azze ve Celle'nin cehennem ateşine sokmasını umuyorum."

367- Bana Ebu'l-Fadl tahdis etti, dedi ki: bize İbrahim b. Şemmas tahdis etti, dedi ki: bize Ebu Abdirrahman el-Mukrî rahimehullah tahdis etti, dedi ki:

"Ebu Hanife Mürcie idi. Beni irca görüşüne davet etti, kabul etmedim."[102]

368- Bana Mutarrif el- Yesarî el-A'sam'dan haber verildi, o Malik b. Enes rahimehullah'ın şöyle dediğini rivayet etti:

---

[101] Hatib Tarih (15/559)

[102] İbn Hibbân el-Mecruhin (3/72) İbn Adiy el-Kâmil (7/8) Hatib Tarih (15/512) isnadı sahihtir.

“ed-Dâu’l-Udal; dinde helâk olmak demektir. Ebu Hanife ed-Dâu’l-Udal’dir.”

369- Bana Ebu’l-Fadl el-Horasanî tahdis etti, dedi ki: bize Yahya b. Eyyub tahdis etti, o sika bir ravi olan Ebu’l-Cehm’den şöyle dediğini rivayet etti:

“Sufyan es-Sevrî rahimehullah’ı ve Ebu Hanife’yi gördüm. Sufyan rahimehullah’ı meydana gelen şeyler hakkında daha âlim olduğunu, Ebu Hanife’nin ise meydana gelmemiş şeylerde daha bilgili olduğunu gördüm.”

370- Bana Ebu’l-Fadl el-Horasanî tahdis etti, dedi ki: bize Mes’ud b. Halef tahdis etti, dedi ki: bize Velid b. Muslim rahimehullah tahdis etti, dedi ki:

“Malik b. Enes rahimehullah bana şöyle dedi: “Beldenizde Ebu Hanife’nin sözleri yaygınlaştı mı?” Ben: “Evet” dedim. Dedi ki:

“O zaman sizin beldenizde yaşanmaz.”

371- Bana Ebu’l-Fadl tahdis etti, dedi ki: bana Esved b. Salim rahimehullah tahdis etti, dedi ki:

“Rivayet geldiği zaman Ebu Hanife ve ashabının görüşlerini helaya atarız.” Sonra yine Esved rahimehullah bana dedi ki:

“Sana (seleften gelen) rivayetleri tavsiye ederim, ondan ayrılma! Kendilerine yetiştiğim ilim ehli Ebu Hanife’nin görüşlerini

çirkin görüyor ve ayıplıyorlardı.”[103]

372- Bana Ebu’l-Fadl tahdis etti, dedi ki: bana Mes’ud b. Halef tahdis etti, dedi ki: bana İshak b. İsa tahdis etti, dedi ki: bana Muhammed b. Cabir tahdis etti, dedi ki:

“Ebu Hanife’yi şöyle derken işittim: “Ömer b. el-Hattab hata etti.” Bunun üzerine bir avuç çakıl taşı aldım ve onun yüzüne attım.”

373- Bana Ebu’l-Fadl el-Horasanî tahdis etti, dedi ki: bize Hammad b. Ebi Hamze es-Sukkerî tahdis etti, o Seleme b. Suleyman’dan, o İbnu’l-Mubarek rahimehullah’tan rivayet etti:

“Bir adam İbnu’l-Mubarek rahimehullah’a bir mesele sordu, o da bu konuda Nebî sallallahu aleyhi ve sellem’den hadis rivayet etti. Adam dedi ki:

“Ebu Hanife bunun aksini söylüyor.” İbnu’l-Mubarek rahimehullah şiddetli bir şekilde öfkelendi ve dedi ki:

“Ben sana Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’den rivayet ediyorum, sen bana hadisi reddeden bir adamla geliyorsun! Bugün size hiçbir hadis rivayet etmeyeceğim.” Sonra kalktı.”

374- Bana Musa b. İsmail’den şöyle dediği haber verildi: bana Ebu Avane rahimehullah tahdis etti, dedi ki:

“Ebu Hanife’ye sarhoş edici içki sorulunca: “Helaldir”

---

[103] İsnadı sahihtir.

dediğini işittim. Koyu nebiz sorulunca: “Helaldir” dediğini işittim. Ed-Dâzî sorulunca: “Helaldir” dediğini işittim.”[104]

375- Bana Ebu’l-Fadl el-Horasanî tahdis etti, dedi ki: bana Hammad b. Ebi Hamze es-Sukkerî tahdis etti, dedi ki: Sufyan b. Abdilmelik dedi ki:

“İbnu’l-Mubarek rahimehullah Ebu Hanife’nin sözlerinden bir mesele zikretti, sonra dedi ki:

“Bazen yol kesicilik yapmak bile bu kıyastan daha iyidir.”

376- Bana Harun b. Sufyan tahdis etti, dedi ki: Esved b. Salim rahimehullah’a Ebu Zaide hakkında sordum: “Hafız idi, lakin Ebu Hanife’den bahseder ve onun görüşünü söylerdi. O bana göre zayıftır.”

Yani Ebu Hanife’den rivayet etmesi ve onu zikretmesi sebebiyle zayıftır.[105]

---

[104] Ed-Dazî: sarhoş edici içki çeşitlerindendir. Bkz.: Ebû Dâvûd (3689)

[105] Benzerini İmam Ahmed rahimehullah söylemiştir. Herevi Zemmu’l-Kelam’da (1401) Abdullah b. Ahmed b. Hanbel rahimehullah’ın şöyle dediğini rivayet etti: “Babama Esed b. Amr’ı sordum. Dedi ki: “Saduktur. Ebu Yusuf da saduktur. Ancak Ebu Hanife’nin ashabından bir şey rivayet etmek gerekmez.” Bkz.: el-Ukaylî ed-Duafa (1/23)

* el-İlel ve Marifetu’r-Rical’de (3127) şöyle demiştir: “Ahmed b. Hanbel’e Şuayb b. İshak hakkında sordum. Dedi ki: “Onda bir sakınca görmüyorum. Lakin o re’y ashabıyla otururdu. O Ebu Hanife ile oturuyordu.”

377- Bana Muhammed b. Abdilmelik b. Zencuye tahdis etti, dedi ki: bize Abdurrazzak rahimehullah tahdis etti, ona “Ebu Hanife Mürcie miydi?” diye sorulunca şöyle dedi:

“Evet, gerçekten öyleydi.”[106]

378- Bana Muhammed b. Harun tahdis etti, dedi ki: bize Ebu Salih tahdis etti, dedi ki: Yusuf b. Esbat rahimehullah’ı şöyle derken işittim:

“Ebu Hanife fıtrat üzere doğmamıştır.”

Yine dedi ki: Yusuf b. Esbat rahimehullah’ı şöyle derken işittim:

“Ebu Hanife Nebî sallallahu aleyhi ve sellem’in dört yüz hadisini reddetmiştir.”[107]

379- Bana Muhammed b. Ebi Ömer ed-Durî el-Mukrî tahdis etti, dedi ki: “Ebu Nuaym (Fadl b. Dukeyn) rahimehullah’ı şöyle derken işittim:

“en-Nu’man b. Sabit (Ebu Hanife)’yi Ebu Yusuf’a şöyle derken işittim:

---

[106] El-Kahtanî’nin tahkikiyle basılan nüshada: “Hakkı getirdi” şeklinde bir tahrif yapmış, sonra da Abdurrazzak’ın Mürcie olduğunu iddia etmiştir! Ondan önce hiçkimse Abdurrazzak’ın Mürcie olduğunu söylememiştir! İleride Abdurrazzak’ın iman konusunda Ehl-i Sünnet ile aynı görüşü dile getirdiğine dair rivayet gelecektir.

[107] Hatib Tarih (13/407)

“Ey Ya’kub! Benden bir şey rivayet etme! Vallahi hata mı ediyorum, isabet mi ediyorum bilmiyorum.”[108]

380- Bana Muhammed b. Harun tahdis etti, dedi ki: bize Ebu Salih tahdis etti, dedi ki: Yusuf (b. Esbat) rahimehullah’ı şöyle derken işittim:

“Ebu Hanife şöyle derdi: “Şayet Nebî sallallahu aleyhi ve sellem bana yetişseydi veya ben ona yetişseydim elbette benden çok şey alır, görüşlerimi kabul ederdi. Din re’yden başkası mıdır?”[109]

381- Bana Ebu’l-Fadl el-Horasanî tahdis etti, dedi ki: bize Muhammed b. Cafer el-Medainî tahdis etti, dedi ki: Muhammed b. Cabir dedi ki:

“Ebu Hanife’ye bir adam Ömer b. el-Hattab radiyallahu anh’den bir hadis rivayet edince, Ebu Hanife’nin: “Ömer b. el-Hattab hata etti” dediğini işittim. Bunun üzerine bir avuç çakıl taşı alıp ona fırlattım.”

382- Bana Ebu’l-Fadl tahdis etti, dedi ki: bize Yahya b. Eyyub tahdis etti, dedi ki: bize Ali b. Asım rahimehullah tahdis etti, dedi ki:

“Ebu Hanife’ye nikâh veya talak hususunda bir hadis rivayet ettim, dedi ki:

---

[108] Hatib Tarih (15/554) sahihtir.
[109] Hatib Tarih (15/536) sahihtir.

“Bu şeytanın hükmüdür.”[110]

383- Bana Ebu’l-Fadl tahdis etti, dedi ki: bize Yahya b. Main rahimehullah tahdis etti, dedi ki:

“Ebu Hanife Mürcie idi ve davetçilerdendi. Hadiste bir şey değildir. Arkadaşı olan Ebu Yusuf’ta ise bir sakınca yoktur.”[111]

384- Bana Ebu’l-Fadl tahdis etti, dedi ki: bize Muslim b. İbrahim tahdis etti, dedi ki: bize Abdulvaris b. Said rahimehullah tahdis etti, dedi ki:

“Mekke’de Ebu Hanife’nin yanında oturdum. Bir şey söyledi, bir adam da ona: “Ömer b. el-Hattab radiyallahu anh’den şöyle ve şöyle rivayet edildi” dedi. Ebu Hanife dedi ki:

“Bu şeytanın görüşüdür.” Bir başkası ona: “Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem’den: “**Hacamat yapanın da, hacamat yaptıranın da orucu bozulmuştur**”[112] buyurmuyor mu?” dedi. Ebu Hanife dedi ki:

“Bu kafiyeli bir sözden ibarettir.” Bunun üzerine öfkelendim ve dedim ki:

“Muhakkak ki bu meclise bir daha dönmeyeceğim.” Sonra terk edip gittim.”[113]

---

[110] Hatib Tarih (15/534) İbn Kuteybe Te’vilu Muhtelifi’l-Hadis (s.104)
[111] Hatib Tarih (15/576)
[112] Ahmed (15828) Tirmizî (774)
[113] Hatib Tarih (15/534) isnadı sahihtir. Bkz.: el-Muallimi et-Tenkil

385- Bana Yezid b. Abdirabbih'ten tahdis edildi, dedi ki: "Veki b. el-Cerrah rahimehullah doksan üç yılında Humus'a, yanımıza geldiği zaman onun şöyle dediğini işittim:

"Sizi Ebu Hanife'nin re'yinden sakındırırım. Zira ben onun kıyasa tutunmasından önce şöyle dediğini işitmişti: "Mescide bevletmek, kıyasın bazısından iyidir."

386- Bana Ebu'l-Fadl el-Horasanî tahdis etti, dedi ki: bize Ebu'l-Ahvas Muhammed b. Hayyan tahdis etti, dedi ki:

"Bir adam Huşeym (b. Beşir) rahimehullah'a bir gün bir mesele sordu. O da o konuda hadis rivayet etti. Adam dedi ki: "Ebu Hanife, Muhammed b. el-Hasen ve ashabı bunun aksini söylüyorlar." Huşeym rahimehullah dedi ki:

"Ey Allah'ın kulu! İlim sefil kimselerden alınmaz!"[114]

387- Bana Ahmed b. Menî'nin amcaoğlu olan İshak b. İbrahim tahdis etti, dedi ki: bana aralarında Ebu Osman Said b. Subayh'ın da olduğu birden fazla kimse haber verdi, dedi ki: bana Ebu Amr eş-Şeybanî rahimehullah haber verdi, dedi ki:

"İsmail b. Hammad b. Ebi Hanife kadılık görevine gelince

(1/336) el-Esanidi's-Sahiha Fi Ahbari Ebi Hanife (32)

[114] İbn Hibbân es-Sikat (9/73)

* el-Lâlekâî el-İtikad'da (103) isnadıyla İbrahim el-Harbî rahimehullah'tan şöyle rivayet etmiştir: "İnsanlar ilim kendilerine büyüklerinden geldiği sürece hayır üzeredirler" sözünün anlamı şudur: "Küçük yaşta olan biri Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in, ashabının ve tabiinin sözlerine tutunursa o büyüktür. Yaşlı bir kimse de Ebu Hanife'nin sözüne tutunup sünnetleri terk etmiş ise o küçüktür."

onun yanına girdim ve dedim ki:

“Bana ulaştığına göre sen “Kur’ân Allah’ın kelâmıdır ve o mahlûktur” diyormuşsun.” Dedi ki:

“Bu benim ve babalarımın dinidir.” Ona denildi ki:

“Allah onu ne zaman konuştu? Yaratmadan önce mi, yarattıktan sonra mı yoksa yaratırken mi?” Buna tek kelime cevap veremedi. Ben dedim ki:

“Ey şuradaki! Allah’tan kork! Ne söylediğine bak!” Sonra eşeğime bindim ve geri döndüm.”[115]

388- Bana Hevze b. Halife rahimehullah’ın şöyle dediği haber verildi:

“Ebu Hanife’yi gördüm. Keçi gibi sakalından tutulmuş, insanlara dolaştırılıyor ve küfürden tevbe ettiriliyordu.”

389- Bana Suveyd b. Said tahdis etti, dedi ki: bize Abdullah b. Yezid (el-Mukri) rahimehullah tahdis etti, dedi ki:

“Ebu Hanife beni İrcâ görüşüne davet etti.”

390- Bana Ali b. Şuayb el-Bezzar tahdis etti, dedi ki: bize Amrb. Şebib tahdis etti, dedi ki: Halid Ebu Seleme el-Cuhenî rahimehullah’ı Ebu Hanife’ye şöyle derken işittim:

“Ey Ebu Hanife! Sana rivayet geldiği zaman senin

---

[115] İbn Adiy el-Kamil (1/313) sahihtir.

görüşünü duvara vururuz.”

391- Bize Ebu Ma’mer tahdis etti, o İshak b. et-Tabbâ’dan şöyle dediğini rivayet etti:

“Muhammed b. Cabir rahimehullah dedi ki: “Kufe mescidinde Ebu Hanife’nin: “Ömer b. el-Hattab radiyallahu anh hata etti” dediğini işittim. Bunun üzerine bir avuç çakıl taşı alıp onun yüzüne ve göğsüne attım.”

Ek: Ebu Hanife Hakkında Bir Bölüm

Harb el-Kirmanî Rahimehullah'ın es-Sunne Kitabından

… (Burada asıl nüshada eksik bir bölüm vardır. El yazma nüshasından Ebu Hanife'yi zemmeden bu bölümü bazı re'y ehli mutaassıpları yırtmışladır.)

530- Bize el-Ezher tahdis etti, dedi ki: Malik'in kâtibi Habib'i şöyle derken işittim: "Malik rahimehullah dedi ki:

"Ebu Hanife'nin bu ümmete zararı iki açıdan İblis'in fitnesinden daha fazla olmuştur: İrcâ görüşü ve sünnetleri eksilten şeyler koyması."[116]

531- Bize Abde b. Abdirrahim b. Hassan tahdis etti, dedi ki: bize Maruf b. Hassan es-Semerkandî tahdis etti, dedi ki:

"el-A'meş rahimehullah'ın yanındaydım. O hastaydı. Ebu Hanife ona hasta ziyaretine geldi ve dedi ki:

"Şayet sana ağırlık vermeyecek olsaydım seni hergün ziyaret ederdim." El-A'meş rahimehullah:

"Bu da kim?" dedi. O da: "Ebu Hanife" dedi. El-A'meş dedi

---

[116] Hatib Tarihu Bağdad (13/416) Abdullah b. Ahmed es-Sunne (281) Herevi Zemmu'l-Kelam (413)

ki:

“Vallahi sen bana evinde iken bile ağırlık veriyorsun, beni ziyaret ettiğinde durum ne olur?”[117]

532- Bize Muhammed b. Yahya b. Abdilkerim tahdis etti, dedi ki: bize Abdullah b. Davud tahdis etti, dedi ki: bana arkadaşım Eş’as tahdis etti, dedi ki: el-A’meş rahimehullah’ı şöyle derken işittim:

“Ebu Hanife’nin misali ancak gece çıkıp bir karaltı gören ve onu hurma zanneden kimsenin misali gibidir. Eğer hata eder de hurma değilse, o bir köpek yavrusu olabilir.”[118]

533- Bize Abdulaziz b. Ebi Sehl tahdis etti, dedi ki: bize Mansur b. Ebi Muzahim tahdis etti, dedi ki: Şureyk b. Abdillah rahimehullah’ı şöyle derken işittim:

“Kufe dükkânlarının her birinde meyhanecilerin sarhoş edici içki satmaları, orda Ebu Hanife’nin görüşünü söyleyen birinin bulunmasından daha hayırlıdır.”[119]

534- Bize Muhammed b. Yahya tahdis etti, dedi ki: bize Nuaym b. Hammad tahdis etti, dedi ki: İbn Uyeyne rahimehullah’ı şöyle derken işittim:

“Kufe’ye geldim ve oradakilere hadis rivayet ettim. Rivayet ettiğim hadisler arasında Amr’ın Cabir b. Zeyd’den rivayet ettiği

---

[117] Abdullah b. Ahmed es-Sunne (243)
[118] İbn Batta el-İbane (355)
[119] Abdullah b. Ahmed es-Sunne (287)

hadis de vardı. Dediler ki:

“Ebu Hanife bu hadisi Amr’dan, Cabir b. Abdillah radiyallahu anhuma dedi ki diyerek rivayet ediyor.” Dedim ki:

“Hayır, o ancak Cabir b. Zeyd’dir.” Bunun üzerine gidip ona haber verdiler. Ebu Hanife dedi ki:

“Buna aldırmayın. İsterseniz Cabir b. Abdillah, isterseniz Cabir b. Zeyd olarak rivayet edin.”[120]

535- Bize Abde b. Abdirrahim tahdis etti, dedi ki: bize Seleme b. Suleyman haber verdi, dedi ki: İbnu’l-Mubarek rahimehullah şöyle dedi:

“Ebu Hanife’ye Sufyan rahimehullah’tan ve ashabımızdan gizli olarak giderdim.”[121]

---

[120] Abdullah b. Ahmed es-Sunne (346)

[121] Abdullah b. Ahmed’in es-Sunne kitabında (328) şu şekildedir: “Bana salih bir şeyh olan Abde b. Abdirrahim Mervezî tahdis etti, dedi ki: bize Seleme b. Suleyman haber verdi, dedi ki: “Hamze el-Bezzaz, İbnu’l-Mubarek rahimehullah’ın yanına girdi ve dedi ki:

“Ey Ebu Abdirrahman! Bana Ebu Hanife’nin hadiste basiretli olduğu, ibadette gayretli olduğu, hatta bu konuda ona yakın kimse bilinmediği ulaştı.” İbnu’l-Mubarek rahimehullah dedi ki:

“Hadiste basiretli olduğunu söylemene gelince, durum böyle değildi. Ben Sufyan rahimehullah’tan gizlenerek ona giderdim. Ona gittiğim için arkadaşlarım beni kınarlardı ve derlerdi ki: “Muhammed b. Ca’fer’in kitaplarını ele geçirdi ve oradan rivayet ediyor.” İbadette gayretli oldğunu söylemene gelince, durum böyle de değildi. Kendisine sorulacak sorular için dinç olarak sabahlardı, onun âdeti buydu. Hatta

536- Bize Muhammed b. Yahya tahdis etti, dedi ki: İshak b. İbrahim rahimehullah'ı şöyle derken işittim:

"Ebu Hanife'ye Ali b. Ebi Talib radiyallahu anh'ın rivayet ettiği: "**Abdest imanın yarısıdır**"[122] hadisi söylenince dedi ki:

"(...) bundan güzeldir." İshak'a dedim ki: "Ebu Hanife'den bunu rivayet eden kimdir?" Dedi ki:

"(Muhammed b. Hasen) eş-Şeybânî'dir"[123]

537- Bize Ebu'l-Ezher tahdis etti, dedi ki: bize Mansur b. Ebi Muzahim tahdis etti, o Ebu Salih el-Ferrâ'dan şöyle dediğini rivayet etti: "Ebu İshak el-Fezarî rahimehullah'ı şöyle derken işittim:

"Bize Ebu Hanife, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in kılıcı geri çevirmek hakkındaki hadisini tahdis etti ve dedi ki:

"Bu hadis hurafedir."[124]

---

bazen o kaylule yaptığı zaman giderdim, sonra yine dinç olarak akşamlardı. İbadet ehli olan ve uykusuz kalan kimse yorgun olarak sabahlar."

[122] Abdullah b. Ahmed es-Sunne (777)

[123] Asıl nüshada silinmiş kısım vardır. Muhammed b. Nasr el-Mervezî, Tazimu Kadri's-Salat'ta (438-442) şöyle dedi: "İshak rahimehullah'ı şöyle derken işittim: "Yahya b. Âdem dedi ki: "Ebu Hanife'ye Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'in: "**Abdest imanın yarısıdır**" hadisi zikredilince dedi ki: "İki defa abdest alınca iman kemale erer…"

[124] Abdullah b. Ahmed es-Sunne (304)

538- Bize Abbas tahdis etti…

(El yazma nüshanın bu kısmından Ebu Hanife'yi zemmeden sayfalar, mutaassıplar tarafından yırtılmıştır.)

539- Harb el-Kirmanî dedi ki: bize İshak İbn Rahuye tahdis etti, dedi ki: bize Muemmel b. İsmail tahdis etti, dedi ki: bize Sufyan es-Sevrî tahdis etti, dedi ki: bize Abbad tahdis etti, dedi ki:

"Ebu Hanife'ye dedim ki: "Ey Ebu Hanife! Bir adam: "Ben Kâbe'nin hak olduğunu biliyorum, lakin o Mekke'de midir, Horasan'da mıdır bilmiyorum" diyor. Bu kimse mü'min midir?" Ebu Hanife: "Evet" dedi. Muemmel dedi ki: "Sufyan rahimehullah şöyle dedi:

"Ben şahitlik ederim ki o kimse Kâbe'nin Harem'de kurulmuş olduğunu açıklayıncaya kadar Allah katında kâfirlerdendir." Dedim ki: "Adam: "Ben Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem)'in bir nebî ve bir rasul olduğunu biliyorum, lakin O Medine'deki Kureyş'ten olan Muhammed midir, başka bir Muhammed midir bilmiyorum" diyor, bu adam mü'min midir?" Ebu Hanife dedi ki:

"Evet, o mü'mindir." Muemmel dedi ki: Sufyan rahimehullah şöyle dedi:

"O Allah katında kâfirlerdendir."[125]

---

[125] El-Hallal, es-Sunne (1104) Abdullah b. Ahmed es-Sunne (260-262)

İçindekiler

Takdim 2
Babamdan ve Başka Şeyhlerden Ebu Hanife Hakkında Ezberlediklerim 8
Hammad b. Ebi Suleyman'ın Ebu Hanife Hakkında Söyledikleri.....12
Ebu Amr el-Evzâî Rahimehullah'ın Söyledikleri.....13
Eyyub es-Sahtiyânî ve İbn Avn Rahimehumallah'ın Söyledikleri.....17
Suleyman el-A'meş, Mugira ed-Dabbî ve Başkalarının Söyledikleri.....19
Rakabe b. Maskala Rahimehullah'ın Söyledikleri.....21
Sufyan b. Said es-Sevrî Rahimehullah'ın Söyledikleri 22
Malik b. Enes Rahimehullah'ın Söyledikleri.....32
Hammad b. Zeyd Rahimehullah'ın Söyledikleri.....34
Şureyk b. Abdillah Rahimehullah ve Başkalarının Söyledikleri.....38
Hammad b. Seleme Rahimehullah'ın Söyledikleri....48
Abdullah b. el-Mubarek Rahimehullah'ın Söyledikleri 50
Sufyan b. Uyeyne Rahimehullah'ın Söyledikleri 55
Ebu İshak el-Fezarî Rahimehullah'ın Söyledikleri 61
Fakihlerden Bir Cemaatin Söyledikleri.....63
Ek: Harb el-Kirmanî Rahimehullah'ın es-Sunne Kitabından Ebu Hanife Hakkında Bir Bölüm.....77